

Dit is "Toestanden" van
30 september 1988
1ste jaargang nr. 3
U vindt ons in de kiosk en
betere boekhandel
voor 50F
Abonnementvoorwaarden
staan op blz. 31
en de inhoud op de
schierkant
ons afgiftekantoor is
Brussel X

Toestanden

HET WEEKBLAD ZOALS LOUIS PAUL BOON HET WILDE

Huistekenaar Morbus
is op reis. Hij is
sneltekenaar en
dus naar Korea.
Maar hij vergiste
zich! Hij zit in
Noord-Korea!
Daar horen we nog van.
We vervangen hem
in dit nummer. Maar is
hij niet reeds
onvervangbaar?

“Politiek is de kunst de mensen te beletten zich te bemoeien met de zaken die hen aanbelangen.”

De hele politieke heisa over de gemeentefinanciën besteedt bijzonder weinig aandacht aan de inhoud van het beleid. Het Luikse plan werd in no-time door iedereen (min 1 communistische tegenstem) goedgekeurd. Minister van Binnenlandse Zaken Tobback zegt expliciet dat het saneringsplan hem inhoudelijk weinig interesseert.

Op nationaal vlak wordt immers alleen over de schuldenlast gesproken, die volgens de PVV en de CVP-jongeren “niet mag worden genationaliseerd”.

In de gehele discussie wordt gesproken over “wanbeheer” en “het over de balk gooien van overheidsgelden”. Dit argument komt zelden voor in verband met de staatsschuld of de staatshervorming waarin 62 ministers zijn voorzien en een veelvoud van nieuwe kabinetsleden.

Dergelijk vertoog ligt in de lijn van rechtse politici. Zij stellen zich immers op tegen elke “verlieslatende” dienstverlening en bepleiten privatisering van de verkoopbare diensten. De staat dient voor hen overigens wel om privé-verliezen te dekken. De stellingname van de socialisten en van de groenen is echter minder voor de hand liggend.

De besparing gebeurt door de vermindering van het stadspersoneel met duizend eenheden, zowat 20% van het totaal. Ook het OCMW plant zo'n beleid. De stedelijke onderwijsvoorzieningen worden beperkt en alle stedelijke subsidies aan culturele instellingen (opera, orkest en theater) geschrapt. En voor dat alles zullen de Luikenaars 6% meer belastingen moeten opbrengen.

Zo'n plan wordt aangenomen alsof het een operatie was tegen verspilling en onbetaalbare luxe. De burgemeester van

Charleroi, Van Cauwenberghe pocht in de discussie over eenzelfde beleid: “De belastingen werden verhoogd, er zijn zwembaden en kindercrèches gesloten, er zijn afvloeiingen geweest en van de 36 zijn we naar de 38-urenweek gegaan. Het resultaat is er: een overschot op de begroting”. (Nogal wiedes!)

Betekent dit dat de socialistische mandatarissen, daarin blijkbaar door de Luikse groenen gevolgd, denken dat dezelfde dienstverlening met minder personeel en minder geld kan worden aangeboden? Of denken ze dat de markteconomie zal instaan voor de afgestoten welzijns- of culturele dienstverlening?

Naïef zijn ze niet. In werkelijkheid rekent men op de verzwegen elementen van de “gezondmaking”. Het personeel zal langer en harder moeten werken. Een aantal taken zal worden geprivatiseerd. En men zal opnieuw mensen aanwerven in nepstatuten. Zo hield de Antwerpse “sanering” een personeelsinkrimping in van 15% van het lager en 25% van het hoger kader. Zei burgemeester Cools: “Men heeft een niet-statutaire oplossing gevonden om een aantal taken te verrichten die erg nuttig zijn”.

In 1953 bedroegen de gemeentebegrotingen 19,4 miljard en dit jaar 286 miljard. Drie elementen van die groei zijn het rechtstreekse gevolg van het nationaal

(wan)beleid. Een sociaal-economisch herstel kwam er niet: werkloosheid en nieuwe armoede blijven op de gemeentekas drukken. De slordige en laattijdige uitbetaling van de subsidies dwingt de gemeenten bij de banken te lenen. Zo kost het laattijdig uitbetalen van de voorschotten van het derde kwartaal de Vlaamse gemeenten al 40 miljoen renteverlies. En tenslotte moet ook eens de balans worden opgemaakt van de schaalvergroting en de bureaucrativering na de fusies. De gemeenten betalen nu jaarlijks zo'n 90 miljard aan de banken.

De Vlaamse gemeenten hebben hun kassen aangezuiverd. In 1982 was er nog een deficit van 10 miljard, in '86 al een overschot van 8,5 miljard. Een beter beheer? Ze inden gewoon 80 miljard nieuwe belastingen. De belastingdruk per inwoner verdubbelde bijna tussen '81 en '86: van 5553 F naar 9832 F.

De “gezondmakingspolitiek” steunt dus gewoon op een overheveling van gelden van de burger naar de staat en de banken en bovendien op het afbouwen van de diensten. Zo wordt het ook onmogelijk om op de lagere echelons een andere beleidslijn te volgen dan die van nationale coalitie. Waar blijft de gemeentelijke autonomie?

Nu de gemeenteraadsverkiezingen voor de deur staan, zou een discussie over dit gemeentebeleid nuttig zijn. Alleen de bedrijfsleiders komen aan het woord: verdedigers van de privé-ondernemingen en managers van de staat. Waar is de stem van de burger, werknemer en consument? De politici geven de indruk Paul Valéry's definitie aan de kop van dit stuk te bevestigen.

Eric Corijn

Standpunt

Dubbelzinnig anti-racisme

Wie morgen in Antwerpen opstapt in de "Nationale Betoging voor Eenheid tegen het Racisme" mag zich terecht afvragen waarvoor men betoegt. De hele progressieve beweging tegen het racisme baadt in dubbelzinnigheid en onduidelijkheid.

Vooraf weze opgemerkt dat om praktische en tactische redenen enkel het aparte racisme van slechts één partij(tje) wordt geïsoleerd. Omwille van de eenheid herleidt men het racisme tot een onwerkzame oversimplificatie die velen al te vlug een zuiver geweten bezorgt.

Een bron van onduidelijkheid en dubbelzinnigheid is wat men verstaat onder de strijd tegen het racisme. Wat is racisme en wie zijn de racisten? Kun je met dezelfde middelen, dezelfde slogans, dezelfde argumenten zowel een zootje ongeschiedkundige primitieven de pas afsnijden als de ogen openen van de politiek verdoemde stumper, die zijn maatschap-

pelijk onbehagen alleen maar verkeerd zou vertalen? Het is in hoge mate verward dat men hen, die de slogan "eigen volk eerst" bedachten, met deze betoging van straat wil jagen terwijl men hen, die zich in deze slogan herkennen, met dezelfde betoging tot betere gevoelens wil brengen. Natuurlijk verfoeien we allen het racisme maar wat heb je aan een abstractie? Racisme, dat zijn in hoofdzaak al die brave racisten bij de groenteboer en op de tram. Hoe wil men die nu aanspreken als men ze tevens beschuldigt?

Nog meer onduidelijkheid en dubbelzinnigheid hangt er rond de strategie. Strijd tegen het racisme waarom? Omwille van het racisme zelf of als concreet aangrijpingspunt van een ruimere maatschappelijke en politieke strijd? In

dat laatste geval reduceert men de strijd tegen het racisme tot een middel in een bredere strategie. Die keuze valt best te verdedigen maar ze moet wel voor iedereen duidelijk zijn. Alleen riskeert men in dat geval nauwelijks 300 betogers bij elkaar te krijgen. Iedereen vindt zichzelf immers wel een anti-racist maar is daarom nog niet bereid de grote revolutie van klein links te omhelzen. Een anti-racistische betoging die niet past in een ruime strategie kan echter niet voor klein links. Een betoging die enkel 300 deelnemers mobiliseert draagt dan weer niets bij tot het Grote Doel, is zelfs contraproductief. Ergo, deze betoging streeft een illusie na: men maakt elkaar wat wijs.

Laat ze dan al een "Nationale Betoging voor Eenheid tegen het Racisme" heten, haar eenheid is een illusie en het racisme blijft een abstractie. Wie mee opstapt brengt best een eigen bordje mee.

Koen Dille

in het hemelrijk

door QUIRIT

wordt vervolgd

DE WEEK

Arbeiders-Bedienden

Juridisch één, syndicaal verdeeld?

Senator Blanpain, verruimings-VU'er en Leuvense autoriteit in het arbeidsrecht, vindt het onderscheid tussen arbeiders en bedienden verouderd. De juridische éénmaking van beide statuten vormt inderdaad de hoofdbrok van het wetsvoorstel dat hij onlangs aan de pers voorstelde. Willy Kuypers zou een Europees verlengstuk moeten geven aan deze "nieuwe arbeidsovereenkomst voor de werknemers van de Derde Golf", zoals de auteurs het betitelden.

De huidige arbeidsovereenkomstenwet (slechts tien jaar oud) omvat drie grote verschilpunten tussen arbeiders en bedienden. Op de eerste plaats komen natuurlijk de fameuze opzeggingstermijnen van de bedienden: de langste ter wereld, en een povere compensatie voor het verder onbeperkte afdankingsrecht van werkgevers. Bedienden presteren voorts een langere proeftijd bij de aanvang van de arbeidsovereenkomst (zes tot twaalf maanden, naargelang het salarisniveau). En, ten derde, kent het bediendenstatuut niet de in het werkliedenstatuut wel gehanteerde "economische of technische werkloosheid", waardoor, bij gebrek aan werk, de arbeidsovereenkomst voor lange periodes kan geschorst worden.

Wat de proeftijd betreft, opteert Blanpain voor de veralgemening van het bediendenstatuut tot alle werknemers. En wat de schorsing van de arbeidsovereenkomst aangaat, staat hij de veralgemening van het werkliedenstelsel voor. Tweemaal zou aldus het minst gunstige statuut algemene regel worden.

Voor de opzeggingstermijnen werkt hij een eenvoudige tussenformule uit: één maand vooropzeg per begonnen jaar anciënniteit, met een maximum van 18 maanden. Indien de opzegging van de werknemer uitgaat zou dat de helft daarvan worden, met een maximum van drie maanden. Vandaag kunnen opzeggings-

De Belgische arbeidersbeweging is niet alleen communautair en ideologisch verdeeld. Er bestaat ook nog een categoriale opsplitsing tussen "werklieden" en "bedienden". Van de bijna twee miljoen werknemers die de privé-sector nog telt, zijn er 55 % "handarbeiders" (werklieden) en 45 % bedienden.

termijnen van bedienden vlug tot twee à drie jaar oplopen. Bovendien ontbreekt terzake elke duidelijkheid en rechtszekerheid omdat vanaf een salarisgrens van bruto 677.000 F/jaar de partijen het onder elkaar maar moeten uitvechten, desnoods en meestal voor de arbeidsrechtbank.

Bedienden-offer?

Voor de huidige bedienden betekent Blanpain's ontwerp een stap terug, terwijl de werklieden een sprongetje vooruit zouden maken: hun maximale opzeggingstermijn gaat van twee naar achttien maanden. Blanpain heeft nooit verhuld, ook niet toen hij adviseur was voor een bediendenvakorganisatie, dat hij opzeggingstermijnen van meer dan twee jaar als een te zware last voor werkgevers en als een tewerkstellingsrem beschouwt. Aan vakbondszijde zullen de organisaties van de handarbeiders Blanpain's voorstellen best te doen vinden: het bediendenstatuut heeft er nooit op veel sympathie kunnen rekenen; je hoeft geen historicus of socioloog te zijn om die houding te begrijpen. Bij de bediendenorganisaties gaat het om méér dan een paar maanden opzeggingsstermijn. De omslachtige procedures die met het einde van een bediendenovereenkomst gepaard gaan, maken een flinke brok van het syndicaal dienstbetoon uit. Het afdwingen van een schijnbaar vorstelijke opzeggingsvergoeding schijnt nog altijd wervingskracht op de bedienden uit te oefenen.

Maar er is meer. De éénmaking van het werknemersstatuut bedreigt de bediendenbonden zonder meer in hun bestaan. Want met het verdwijnen van het aparte juridisch statuut, zou meteen hét argument wegvallen waarmee een categoriale bond voor bedienden zijn bestaan kan verantwoorden. De verschuivingen op de arbeidsmarkt hebben de macht en de lencijfers van de traditionele arbeidersbonden aangevreten. Die zouden wat graag grote brokken van de bediendenbonden inpalmen, in naam van het "vooruitstrevende" bedrijfssyndicalisme. De bediendenorganisaties, die sinds de jaren '60 een explosieve groei kenden, zouden zo op korte tijd tot middelgrote dienstbonden gereduceerd worden, die nog slechts de minder sterk georganiseerde tertiaire en quartaire sectoren zouden bestrijken.

Niet alleen de organisaties, maar ook een belangrijk deel van de achterban zou zich daarvan de dupe voelen. Bedienden in de industriesectoren zouden immers een pijnlijk statusverlies lijden én beroofd worden van een categoriale organisatie die jarenlang hun middenklasse-belangen behartigde. Toch wel ernstige hinderpalen voor wat op het eerste gezicht een vanzelfsprekende juridische modernisering lijkt. Voor sommige sociale organisaties wellicht redenen genoeg om Blanpain's initiatief te laten voor wat het is.

Sociaal dood, fiscaal herleven?

Blanpain en Kuypers willen het arbeidsovereenkomstenrecht ook op andere punten bijspijkeren.

Het ontslag wegens "dringende reden" (zware beroepsfout) bijvoorbeeld, heeft tegenwoordig een cascade van sociale sancties tot gevolg: behalve onmiddellijk ontslag zonder vergoeding, loopt men een schorsing op als werkloze, valt men uit de boot van de sociale zekerheid, verliest

men zijn aandeel in een eventuele groepsverzekering of andere extra-legale voordelen enz. Blanpain wil deze "sociale dood" opheffen, door voortaan aan de arbeidsrechter de ruimte te laten geval per geval de sancties te bepalen die hij naar billijkheid aan een ontslag wegens zware fout wenst te verbinden.

Andere nieuwigheden betreffen de verandering van het ziekte-attest door een recht op medische controle vanwege de werkgever (het zou de ziekteverzekering een fikse besparing opleveren), het invoeren van een motiveringsplicht bij ontslag (enkel gesanctioneerd door een schadevergoeding, niet door een verplichte heropneming van de werknemer), het opnemen van "thuiswerkers" in de arbeidsovereenkomstenwet (daar komt die derde golf vandaan, herinner u Tofflers thuiswerker achter het beeldscherm), de invoering van een "dwangsom" tegen werkgevers die een rechterlijke beslissing

In dit land loopt een en ander mis met het industrieel beleid. Het bedrijf BREC, dat te Lot bij Brussel spoorwagemateriaal vervaardigt, is daar het beste bewijs van. De arbeiders en bedienden bij BREC nemen dat beleid niet langer en bezetten sinds vorige week hun bedrijf.

In 1981, na de eerste bezetting, werd de overheid de formele eigenaar van het bedrijf. Weliswaar bestuurd door een NV, maar beheerd door de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Vlaanderen (GIMV), viel het bedrijf in feite rechtstreeks onder de bevoegdheid van de Vlaamse Regering. En die zag het nieuwe stiefkind van in het begin al niet zitten. Gaston Geens gaf dadelijk te kennen dat hij de zaak zo snel mogelijk wilde verkopen. Haast logisch dat investeringen en modernisering, ondanks aandringen van de kant van de vakbonden, dan ook uitbleven. Reken daarbij dat BREC voor de orderboeken omzeggens volledig afhankelijk is van de nationale regering, en je hebt alle ingrediënten voor een ouderwets sociaal drama.

Met de vakbondseisen voor diversificatie van de produkten is overigens nooit ter dege rekening gehouden. Wat dat betreft, wijzen de bonden allebei met een verwijtende vinger naar de Raad van Bestuur van BREC. Zowel Georges Spriet en Eric Vandersmissen van het ABVV, als Chris Terlaeken van de LBC, klagen de passiviteit van de directie aan: "Nergens in de voorbije acht jaar zijn er initiatieven genomen door de directie". En zelfs in 1986, toen de "Lybische connectie" zich aan-

negeren, het erkennen van spreek- en publikatierecht van werknemers, de mogelijkheid een deel van de opzeggings-termijn te besteden aan carrièrewisseling (outplacement) ... En als grotesk klapje op de vuurpijl: het voorstel om de opzeggingsvergoeding voor de helft fiscaal vrij te stellen. Hoger beschreven bedienden-leed zou door dat fiscaal geschenkje moeten verzoet worden. Een parlementair grapje?

Grondrechten

Een groot aantal westerse landen heeft in zijn grondwetten "sociaal-economische grondrechten" ingeschreven. Of ze daarom beter nageleefd worden, is een ander verhaal. Blanpain meent dat de herziening van de grondwet de kans biedt om ook in België de grondrechten te "constitutionaliseren". Hij heeft het over de vrijheid van arbeid en van ondernemen, over het recht en de plicht op arbeid, over

gelijke behandeling, verenigingsrecht voor sociale en culturele verenigingen, collectief overleg, stakingsrecht, recht op een bestaansminimum, op een gepaste woning en op sociale en geneeskundige bijstand. Het lijken evidenties van de welvaartsstaat en het oogt aantrekkelijk. En toch roept het vragen op. Hoe gaan bijvoorbeeld de "plicht tot arbeid" (beetje schaamteloos toch, in de derde golf...) en het "recht op bestaansminimum" zich verhouden? En vormt de grondwettelijke erkenning van werkgevers- en werknemersorganisaties en van het "collectief optreden met inbegrip van het stakingsrecht" geen stap in de richting van een wettelijke reglementering en conditionering van het stakingsrecht? Loert de rechtspersoonlijkheid voor vakbonden, met het risico van collectieve gerechtelijke vervolging wegens syndicale acties, hier niet om het hoekje?

Jef Vermaere

BREC bezet

Uitverkoop overheidsbedrijf

diende-een Lybisch zakenman sprak over een bestelling van enkele honderden mil-

Minder bedrijfsbezettingen in België

Uit een studie van Patrick Verdurmen, politoloog aan de VUB, blijkt dat in de periode 1980-1985 het aantal bedrijfsbezettingen gedaald is in vergelijking met de vorige vijf jaar. Bijna driekwart ervan vond plaats in Wallonië. De gegevens wijzen ook uit dat in meer dan 75% van de gevallen bezet wordt ter beveiliging van de werkgelegenheid.

In het midden van de jaren zeventig steeg het aantal bezettingen in België plotseling enorm: in 1974 nog 17, in 1975 werden er 51 opgetekend en 46 in 1976. Sedertdien schommelde het aantal per jaar rond de dertig. Vanaf 1981 is er echter een dalende trend. Voor de jaren 1981-1983 ligt dat aantal nog net boven twintig, maar in 1984 en 1985 zakt het tot respectievelijk 10 en 11. Daarmee viel de bedrijfsbezetting als actiemiddel terug op het niveau van voor 1974. Algemeen is er echter wel een evolutie naar langere bezettingen: 40% ervan duurde langer dan één maand. Een andere opvallende tendens is de toename van bezettingen in de publieke sector. (bh)

joenen die nooit is gerealiseerd- beperkte de reactie van de directie zich er toe even na te gaan of de geloofsbrieven wel klopten. Daarna investeerde het bedrijf zo'n 150 miljoen in research, materiaal enzovoort. Zonder enige garantie. Achteraf werd dan duidelijk dat het geld over de balk was gegooid. Kortom, zo stellen de bonden, hoe je de zaak ook bekijkt, de directie heeft de voorbije acht jaar de ene managementfout op de andere gestapeld. Op dit ogenblik wordt er, net zoals bij vroegere overname-onderhandelingen, door de overheid een belachelijk lage prijs gevraagd voor BREC. Er wordt gesproken over plusminus 240 miljoen. Daarop reageren de vakbonden dat er voor een ongeveer even grote som modernisering, research, gebouwen e.d. in het pakket zit. Voor de overnemer wordt het dus alvast een lucratieve zaak.

Voor ACV en ABVV daarentegen knelt het schoentje precies bij de overname. Niet alleen mag in het beste geval verwacht worden dat slechts de helft van de werknemers aan de slag blijft, bovendien komen ook de gunstige kanten van een sociaal luik dat bij eerdere afvloeiingen al werd onderhandeld, door de overname weer op losse schroeven staan.

Begin deze week zijn de bonden met Geens en de nieuwe overnemer rond de tafel gaan zitten. Dat lijken lange en moeizame onderhandelingen te zullen worden. Over de echte verantwoordelijken, de "oude" directie, wordt voorlopig in alle talen gezwegen.

Bob Hancké

Het gaat weer goed met de Belgische economie. Tenminste volgens de klassieke normen. De bedrijven maken opnieuw winst en ze hebben grootse investeringsplannen. De frank staat stevig en de handelsbalans vertoont een comfortabel overschot. Er is nauwelijks nog inflatie en zelfs de officieel getelde werkloosheid loopt lichtjes terug. Geen reden nochtans om er wat meer ontspannen bij te gaan zitten. Wie in het licht van die verbeterde conjunctuur meent dat er nu opnieuw meer ruimte is voor tewerkstelling, looneisen of sociale aanpassingen, ontdekt dat de bedrijven nog even verwoed willen dereguleren als voorheen. Men is de arbeidsduurregeling al volop aan het slopen. De indexkoppeling zou wel eens het volgende slachtoffer kunnen zijn.

Vijfmaal

De Belgische loonindexering ging altijd door voor een monument. Na 15 jaar crisis ziet ze er nu behoorlijk gehavend uit. Sinds 1976 hebben de opeenvolgende regeringen er zich 5-maal aan vergrepen. De indexkoppeling is eens negen maanden stilgelegd voor al wie meer dan 40.200 F per maand verdiende. Een andere keer heeft men de groente- en fruitprijzen uit het indexcijfer "weggeneutraliseerd" omdat die wat al te fors stegen naar de zin van de regering. In 1982 heeft men gedurende meer dan drie maanden de lonen losgekoppeld en nadien meer dan een jaar lang enkel een uniform bedrag (je) van 536 F toegekend bij elke nieuwe indexaanpassing. De meest recente ingreep betrof de beslissing van de regering om gedurende drie jaar elke eerste indexaanpassing van het jaar in een crisisfonds te storten en om in de toekomst de aanpassingen niet meer te berekenen op het indexcijfer van de vorige maand maar op het gemiddelde indexcijfer van de vier laatste maanden, de zogenaamde 'afgevlakte' index. Concreet resulteerde dat in een inlevering van 6% en een vertraging van de indexaanpassing met meerdere maanden. Op dit ogenblik bijvoorbeeld is het indexcijfer al twee maanden over de "spilindex". Toch worden de lonen niet aangepast omdat het gemiddelde indexcijfer van de vier laatste maanden er nog altijd onder zit.

Achter dit alles zit de betwiste redenering dat de loonindexering de inflatie aanwak-

Loonindexering

Monumenten- zorg

Al jaren is het Belgisch systeem van loonindexering een doorn in het oog van de dereguleringsfanaten. Vreemd genoeg, nu het weer goed schijnt te gaan met de Belgische economie, zou de loonindexering wel eens opnieuw in de vuurlinie kunnen terechtkomen. De "Weekberichten van de Kredietbank" losten onlangs het eerste schot. Ze herlanceerden de discussie over het inflatoir karakter van de indexkoppeling.

kert. Toen nochtans verleden jaar de inflatie in enkele maanden praktisch stielviel, kreeg ons indexeringssysteem van de meest onverwachte kanten plots lof toegezwaaid. Dankzij dit recent nog verketterde systeem, stegen de prijzen in België veel minder snel dan in de omringende landen. De lonen worden daar immers pas een jaar later -ter gelegenheid van de eerstvolgende sociale onderhandelingen- aan de prijsstijgingen aangepast. Men was daar dus nog volop de lonen aan het aanpassen en dat zou er zeker de prijzen verder doen stijgen. Want één ding bleef men volhouden: een loonsverhoging als gevolg van een indexstijging plant zich binnen de kortste keren in de hele economie voort in een lawine van prijsstijgingen.

Het luchtledige

Beweren dat de indexkoppeling inflatoir zou zijn, is zoiets als volhouden dat in het luchtledige alle lichamen even snel val-

len. Dat laatste is inderdaad een elementaire wet van de fysica die een scholier uit het middelbaar u zelfs kan uitleggen. Het lastige is echter dat in de dagelijkse realiteit een pluimpje minutenlang in de lucht zweeft terwijl een bloempot binnen de seconde van uw vensterbank tegen de grond smakt. Het luchtledige is immers een laboratoriumfantasietje. Zo gaat het ook in de economie. Best mogelijk dat, los van alle andere factoren, 1% indexstijging gevolgd door een loonaanpassing uiteindelijk een inflatie veroorzaakt van 1,7%. KUL-professor De Grauwe komt tenminste tot die bevinding. De economie van elke dag is echter veel complexer dan het meest ingewikkelde wiskundig model. Vergelijkingen met andere landen tonen aan dat indexkoppeling en inflatie niet noodzakelijk samengaan. Groot-Brittannië en Ierland kennen geen indexkoppeling. Toch is de inflatie er hoog. Nederland daarentegen, heeft nooit last van inflatie gehad, ook niet toen de indexkoppeling er nog bestond. In de dagelijkse economische realiteit spelen immers nog zoveel andere factoren mee: bijvoorbeeld of er veel of weinig geld in omloop is, het renteniveau, de begrotingspolitiek, het wisselkoers- en inkomensbeleid, het bestedingspatroon, de druk van de concurrentie, enz. De indexkoppeling werkt evenmin in het luchtledige.

Misschien stelt men op de lopende sociale onderhandelingen niet onmiddellijk de loonindexering aan de orde. Er bestaan meer sluiske wegen: de discussie over de "harmonisering" van de BTW- en accijnstarieven in het vooruitzicht van 1992 is al volop bezig en om de aderlating van de fiscale hervorming wat op te vangen, overweegt deze regering eveneens om de tarieven van BTW en accijnzen wat "aan te passen". Dat is de gedroomde gelegenheid om de prijsverhoging, die daaruit voortvloeit, uit het indexcijfer te lichten. De werkgevers zeuren er al zo lang om. Er is ook nog altijd het ontwerp op de vrijwaring van de concurrentiekracht. Dat laat de regering toe om zelf in te grijpen mocht er iets mislopen met de economie. Het zal een sterke vakbond moeten zijn die daartegen iets zal kunnen inbrengen. Of zal men geen socialistische minister van economische zaken vinden voor een 6% indexingreep?

Koen Dille

Een Russische Voerkwestie ?

De Pravda-correspondent in Brussel is uit de zorgen. Als hij al eens Belgisch nieuws doorstuurt naar Moskou, dan is dat onvermijdelijk een stukje over Voeren. En de Voerkwestie uitleggen aan zijn Sovjetlezers, dat was tot voor kort een helse opdracht. Maar sinds een paar maanden gaat dat veel makkelijker. De Sovjetunie heeft nu immers haar eigen Voerkwestie. De Pravda-correspondent hoeft maar te verwijzen naar Nagorny Karabach, en zijn lezers krijgen meteen een glasheldere voorstelling van de Belgische toestanden.

hartje Moskou. Zij zijn nog gematigd, ze vragen alleen maar de terugkeer naar hun gebied van herkomst. Maar anderen gaan verder. Zo willen sommige extreem-nationalisten in de Baltische republieken niet minder dan een onafhankelijke staat, los van de Sovjetunie.

Wat de leiders in Moskou wellicht nog meer tegenhoudt om het statuut van Nagorny Karabach te wijzigen, is de vrees voor een reactie van de moslimvolkeren in het zuiden. De gestage radicalisering van vooral jonge islamieten in de Sovjetunie -een evolutie die al enige tijd aan de gang is- zou best wel eens in een stroomversnelling kunnen terechtkomen, als de moslimrepubliek Azerbeidzjan in de kwestie Karabach het onderspit moet delven. En in dat geval krijgt sovjetologe H  l  ne Carr  re d'Encausse gelijk met haar tien-jaar-oude stelling dat de moslimvolkeren de grootste bedreiging vormen voor de Sovjetstaat.

Genocide van 1915

De partijleiding besliste enige tijd geleden om de toestand te laten zoals hij is. Er kwam alleen de belofte dat de economische en culturele leefsituatie van de Armeniërs in Nagorny Karabach wat zal worden opgevijzeld. En verder werd de kwestie "ge  ncommissioneerde" in de hoop er later wel iets op te vinden. Maar

Toch een verschil. De Belgische Voerkwestie is zo goed als opgelost (dat vertelt men ons tenminste), terwijl de situatie in de Kaukasus totaal uitzichtloos lijkt. Na de uitbarsting van begin dit jaar was het een tijdje rustiger geworden, maar nu is het hek weer van de dam. Op het plein voor de opera in de Armeense hoofdstad Jerevan komen dagelijks tienduizenden mensen samen om een spoedbijeenkomst van de plaatselijke Opperste Sovjet te eisen. Ze willen dat die Sovjet de leiders in Moskou nog maar eens onder druk zet om het bestuur over Nagorny Karabach over te hevelen naar Armenië. En nog geen 200 kilometer ten oosten van Jerevan, in het omstreden gebied zelf, zijn er opnieuw rellen geweest. Sindsdien patrouilleren militairen door de straten van de hoofdstad Stepanakert. In Moskou zet men blijkbaar alles op alles om zowel de massabeweging als het geweld in te tomen. Vorige week belde Gorbatsjov persoonlijk naar de Armeense partijleider met een boodschap voor het Karabach-comité, dat de manifestaties in Jerevan organiseert. Of het comité de betogers niet tot kalmte kon oproepen... En een paar dagen later maande diezelfde Gorbatsjov de media aan om de Armeense en Azerbeidzjaanse bevolking te wijzen op hun plicht om de wet na te leven.

Stalin

De kwestie Nagorny Karabach is bijzonder delicaat. In principe zou het voor het imago van Gorbatsjov en de zijnen niet eens zo slecht zijn om het gebied inderdaad over te hevelen naar Armenië. Nagorny Karabach werd in 1923 Azerbeidzjaans grondgebied, op last van Stalin. Een overheveling van Karabach zou een impliciete veroordeling zijn van Stalins beleid, en dat past natuurlijk goed in de nieuwe golf van destalinisatie. Bovendien zou zo'n gebaar de perestrojka bij de Armeense bevolking enorm krediet geven, en Gorbatsjov kan een bijkomende steun best gebruiken. Maar anderzijds zou een toegeving aan de Armeense eisen ook een sneeuwbal effect kunnen teweegbrengen, met mogelijk dramatisch gevolgen. Er staan immers nog heel wat andere Sovjetvolkeren met hun eisen in de rij. De Krimtarten bijvoorbeeld, die vorig jaar de wereldpers haalden door hun acties in

ook die strategie houdt risico's in, dat hebben de gebeurtenissen van de voorbije dagen aangetoond. De massale demonstraties gaan voort, de houding van Moskou wordt door steeds meer Armeniërs bekritiseerd, en hier en daar hoor je al de roep om een volledige breuk met de Sovjetunie. En dat is nieuw. Want de Sovjet-Armeniërs zijn tot nu toe altijd een rustig volkje geweest. Een paar nationalistische opwellingen in de jaren zestig en zeventig vonden nauwelijks weerklank. De Armeense bevolking heeft zich door de jaren heen gekoesterd in de veilige bescherming van de Sovjetstaat. Daar zijn evidente historische redenen voor. Toen de Armeense republiek begin jaren twintig onder Sovjetbestuur kwam, lag de genocide van 1915 nog vers in het geheugen. Bij de Turkse slachtpartijen kwamen twee miljoen Armeniërs om het leven. Het moet hun nakomelingen in februari van dit jaar dan ook voor de ogen geschemerd hebben toen ze hoorden dat Nagorny Karabach en Soemga  t het toneel waren van nieuwe slachtpartijen. Ze werden dit keer weliswaar bedreigd door een ander volk, maar de Azerbeidzjanen behoren tenslotte toch ook tot de Turkse taal- en cultuurgroep. En dat er vorige week in Stepanakert opnieuw een dode viel bij een treffen tussen Armeniërs en Azerbeidzjanen, is niet bepaald van aard om de Armeense gemoederen te bedaren. Tenslotte moet er in verband met de gebeurtenissen rond Nagorny Karabach ook nog rekening worden gehouden met de veelbesproken conservatieven, de tegenstanders van de perestrojka. Voor hen komen al deze problemen niet ongelegen. Omdat de glasnost-politiek de Armeense massamobilisatie heeft mogelijk gemaakt, vinden zij daarin nog wat meer argumenten om die politiek te bestrijden. Er zal een briljante politieke zet nodig zijn om te vermijden dat de kwestie-Karabach uit de hand loopt. Maar de tijd dringt. Want als er in Voeren wordt gebakkeleid, dan komt er hoogstens een enkele keer een jachtgeweer aan te pas, maar in de Kaukasus worden al gauw de hakmessen bvengehaald. En een burgeroorlog in het zuiden is wel het laatste wat de zich zo moeilijk voltrekkende perestrojka nodig heeft.

Stefan Blommaert

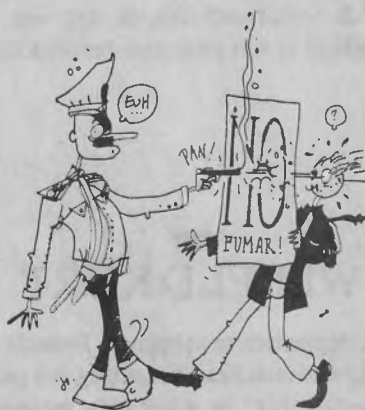
“Een dictatuur verliest nooit een zelfuitgeschreven referendum”

Augustus 1988. Amper een voet aan de grond in Chili en al meteen oog in oog met de bittere werkelijkheid van de dictatuur: het Victariaat van de Solidariteit in Santiago. Onder de hoede van de Kerk worden duizenden dossiers van vermisten en verdwenen mensen opgesteld en bewaard. De enige bron van informatie en steun voor getroffen families.

“Mijn man hebben ze 13 jaar geleden 's nachts uit bed gehaald. Sindsdien heb ik niets meer van hem gehoord”, zegt één van de tientallen vrouwen die hier wat handwerk maken om de werkingskosten van de advocaten te betalen. Haar stem klinkt hoopvol, maar in haar buik schuilt een hevige woede. Net zoals in die van miljoenen andere Chilenen, slachtoffers van het gruwelijke Pinochet-regime, die in de enorme volks- en sloppenwijken van de grote steden leven, bij plaatsgebrek tot haast op de pechstroken van de snelwegen. Daar heerst een verschrikkelijke armoede en lijden mensen honger. Voor velen onder hen is de prijs van een liter melk gelijk aan een dagloon. Als ze al werk hebben. De takken van de bomen zijn als brandhout verdwenen. Elektriciteit moet illegaal worden afgetapt. De gezondheidszorg is, net als degelijke onderwijs, erbarmelijk. Degelijke klinieken en scholen zijn in privé-handen en dus onbetaalbaar voor 80% van de bevolking.

Vaak is de enige bron van inkomsten het op straat verkopen van bijeengescharrelde prullen, snoep of wasknijpers. Zonder leurvergunning. Sigaretten worden per stuk gekocht en gaan van mond tot mond. Drugs, alcohol en kinderprostitutie tieren welig. In schril contrast daarmee leeft 20% van de bevolking in een Parijsachtige luxe. Een minderheid die dankzij Pinochets neoliberalistisch economisch beleid met de dag verrijkt. En die op 5 oktober ook overtuigd “SI por Pinochet” zal zeggen in een referendum dat de generaal tot 1997 aan de macht zou moeten laten als “wettig verkozen president”.

Generaal Pinochet hoopt dat zijn regime door het referendum van 5 oktober een face-lift zal ondergaan. De Chileense oppositie hoopt hem via die volksraadpleging van de macht te verdrijven. Gedurende de maanden augustus en september was Joris Van Reusel in Chili. Aan de vooravond van het referendum hangt hij voor ons een beeld op van de toestand in het Latijnsamerikaanse land.

Glad ijs

In tegenstelling met de logica van een dictatuur waagt de juntaleider zich schijnbaar op glad ijs. Het is voor hem hoogdringend tijd zijn beulenimago op te poetsen. Het aanzien van zijn regime is in het buitenland, onder meer in Washington, immers danig aangetast.

Met de astronomische buitenlandse schuld en de daling van het nationaal inkomen met 15% is Chili een der armste landen ter wereld. De economische heropleving na 1973 is niets meer dan schijn. Daarbij groeit bij Pinochet het besef dat 15 jaar “mondsnoering” de oppositie niet heeft gedood. Integendeel. Vele politici en militairen brachten uit angst voor wat komen gaat hun familie reeds in veiligheid in het buitenland, en binnen het leger rijst steeds meer kritiek tegen zijn persoon; ofschoon zijn greep op het

militaire apparaat buitengewoon sterk blijft. De generaal doet er dus goed aan het spel te spelen volgens zijn regels: het referendum zoals voor de grondwet van 1980 opgesteld.

“Kosmische ingreep”

De boycot van het plebisciet door de oppositiepartijen en de hoge prijs van de nieuwe identiteitskaarten, nodig om te mogen stemmen, deden aanvankelijk slechts weinig Chilenen hun kiesrecht opnemen. “Mooi zo!” moet de dictator toen gedacht hebben en ging keihard door. Pas toen het “Commando Por El No” (waarin 17 oppositiepartijen) de verboden en belangrijke Partido Comunista en ook de volkskerk opriepen om massaal in te schrijven en No te stemmen, werd het aanschuiven voor de inschrijvingsbureaus. Resultaat: 7,3 van de 12,6 miljoen Chilenen (= +/- 80% van de stemgerechtigden) trekken op 5 oktober naar de stembus.

Door deze grote opkomst moet Pinochet nu alle zeilen bijzetten om ook zonder fraude enige kans te maken. Het regime pakte uit met wat je een “kosmische ingreep” kan noemen: een reeks beloften op sociaal vlak (70.000 nieuwe woningen per jaar, 1 miljoen nieuwe banen), de aanleg van -grasloze- sportterreinen, verlaging van de benzineprijs, loonsverhogingen, amnestie voor 339 ballingen en de opheffing van de noodtoestand. Bovendien verschijnt Pinochet vaker dan voorheen in burger. Doch, al deze maatregelen zijn in werkelijkheid niet veel meer dan holle propaganda. Voor de buitenwereld lijkt het alsof de generaal plots Sneeuwwitje is geworden, hoewel de repressie en de censuur erger zijn dan voorheen.

De hele poespas rond het referendum maakt eens te meer duidelijk welk geniaal politiek dier Pinochet is. Ook op het moment waarop hij het plebisciet plaatste, is -voor hem- bijzonder gunstig: half in de schaduw van de Amerikaanse presidentsverkiezingen die volop in de

focus staan.

Ondertussen gaat "Pinokio" lustig door met zijn reusachtige en zeer subtiele "Si-campagne". De officiële TV zendt continu Coca Cola-achtige promotieclips uit. Enorme borden langs de straten en in de metrostations doen geloven dat het onderwijs en de nutsvoorzieningen beter zijn dan vroeger en dat een Si-stem staat voor volledige democratie. Officiële schildersploegen bepleisteren het hele land met "Si por Pinochet" terwijl zijn tegenstanders voor zulke handelingen worden opgepakt. Razzia's, identiteitscontroles, doodsbedreigingen aan het adres van oppositiefiguren, arrestaties en provocaties van het leger zijn dagelijkse kost. Patroons en grootgrondbezitters oefenen sterke druk uit op de arbeiders en boeren om voor de dictator te stemmen.

Millimeterspurt met fotofinish

Deze intimidaties en de ongelijke propagandastrijd maken van het plebisciet een reeds op voorhand vervalst circusnummer, waardoor het zeer de vraag blijft of de meest recente opiniepeilingen, die No met 60% zien winnen, gelijk zullen

krijgen. "Logisch gezien verliest een dictatuur een zelf uitgeschreven referendum nooit. En als ze ook nu wint, zal dat niet dankzij de zoveel gevreesde fraude zijn." Dat zegt Manuel Bustos, voorzitter van de overkoepelende vakbondsorganisatie C.U.T. en een der meest geduchte tegenstanders van het regime. "Er zijn voldoende garanties dat het referendum eerlijk gebeurt. Er mogen maximaal 350 stemmen per telbureau aangenomen worden. In elk bureau zullen twee leden van de oppositie controleren en achteraf alles meetellen en hertellen. Bovendien zijn er ook veel buitenlandse waarnemers toegelaten, onder meer Europese parlementariërs. Als het Si het haalt, zal dat dankzij de propaganda en intimidatie zijn." Bustos is een levende illustratie van hoe het regime zijn politieke tegenstanders uitrageert: enkele dagen na dit gesprek werd hij veroordeeld tot 541 dagen interne verbanning wegens "de schending van de wet op de Nationale Veiligheid" in 1986. Zijn beroep werd verworpen. Op 16 september werd de straf voltrokken.

Op de vooravond van de dag van de waarheid is een prognose beremoeilijk.

Allicht wordt het een millimeterspurt met fotofinish. Bij een eventuele Si-overwinning is enkel het ergste te vrezen voor de komende jaren. Wint het No, dan is het zeer onwaarschijnlijk dat Pinochet braaf zal wijken. Van de periode tot de dan verworven open presidentsverkiezingen in 1989, zal hij waarschijnlijk gebruik maken om die te dwarsbomen. "Zijn eideloze drang naar macht stelt hem tot alles in staat", aldus Gustavo Leigh, voormalig bevelhebber van de luchtmacht. Trouwens, zelfs een nieuwe president zal dan de vierkoppige junta niet voor 1997 kunnen ontslaan als commandanten van de strijdkrachten.

Het belangrijkste aan het plebisciet is wellicht dat het Chileense volk gebruik heeft gemaakt van de kleine opening die Pinochet verplicht was te laten en beseft dat de deelname aan het referendum niet de meest opportune maar de meest realistische weg is om zijn stem te laten horen. Hiermee is de strijd voor een democratisch Chili pas echt begonnen. Hasta Vencer. Tot we overwinnen.

Joris Van Reusel

WERELD KORT

De samenstelling van regeringscoalities doet er niet meer toe, hun politieke uitgangspunten zijn toch gelijklopend. Deze slimme opmerking plaatste Mark Eyskens toen een verslaggever van het Nederlandse "kwaliteitsdagblad" NRC Handelsblad hem om een reactie vroeg naar aanleiding van de rijksbegroting voor 1989, die de centrum-rechtse coalitie in Nederland indiende. Volgens Eyskens gelijkt het beleid van rooms-rood in België als twee druppels water op dat van de centrum-rechtse regering van Lubbers in Nederland.

Eyskens heeft ongetwijfeld gelijk. Want zelfs in Frankrijk heeft de socialistisch-liberale coalitie van Rocard nu een omvangrijk neo-liberaal plan gelanceerd om de werkloosheid op te lossen. Het plan wil door belastingverlaging en lastenverlichting de ondernemers aansporen meer

arbeidsplaatsen te scheppen. Evenals de Belgische is de Franse regering een grote "tewerksteller" in allerhande projecten met een "nep-statuut". Die nepbanen zullen in Frankrijk niet verdwijnen.

Of de gevleugelde woorden van Eyskens ook van toepassing zijn op IJsland, durft niemand beamen nu de IJslandse centrum-rechtse coalitie van de demissionaire premier T. Palsson de zaakjes duidelijk niet meer in de hand kan houden. Nu de visprijzen steeds verder dalen en de Amerikaanse dollar laag noteert op de wisselmarkten, zitten de IJslanders ineens zwaar in de nesten. Ze hebben de keuze tussen een nieuwe devaluatie of het verhogen van de belastingen. Die keuze kon de regering van Palsson alsnog niet maken. Alleen de Vrouwenpartij zag meteen heil in nieuwe verkiezingen. Of de Vrouwenpartij ook pal achter de mannelijke bemanning van de vissersvloot staat, weten we niet. Toch zijn het de vissers die reeds aangeduid zijn om loon

in te leveren in ruil voor meer steun aan de vissersvloot. Voor IJsland is het de hoogste tijd om zich minder afhankelijk te maken van de visvangst.

Hebben de IJslanders zich indertijd losgescheurd van Denemarken om nu stuurloos rond te zwalken? Onafhankelijkheid is immers nog geen garantie voor meer welvaart, ook al geloven de meeste nationalistische bewegingen daar onvoorwaardelijk in. "Geen Vlaams geld in Waalse putten", was ooit een populaire leuze. Deze leuze is blijkbaar met vertragen opgevangen in de Baltische republieken van de Sovjetunie. Vooral de Esten willen meer autonomie. Ze denken dat nationalisme en privé-initiatief samen een paspoort voor de toekomst opleveren. De IJslanders weten inmiddels beter nu ze de boter niet meer bij de vis verdienen.

(am)

De integrale 17de-eeuwse opera *L'Incoronazione di Poppea* van Claudio Monteverdi biedt de muzikale basis voor de choreografie van "Ottone, Ottone", die melo, tragiek, kitsch en farce weet te verenigen en weer een stap verder weg betekent van het abstracte minimalisme van *Fase* (1982).

Een hoge, smalle zijwand bakent links en rechts de voorscène af. Aan de linkerwand hangt een vastgesnoerd toneelgordijn -of is het een repoussoir van een 17de-eeuws schilderij- waaronder een rommelige verzameling met doeken bedekte zetels -een echo van de stoeltjesgroep uit *Elena's Aria*- staat. De lagere, lichtkleurige achterwanden zijn zo gerangschikt dat de dansers via vier doorgangen de scène op en af kunnen. Rechts boven de achterscène hangt een lang, plastic imitatiegrastapijt. Een eenvoudig decor, ontworpen door Herman Sorgeloos en De Keersmaeker zelf, in functie van de meer breedvoerige, opengetrokken dansstructuren. Het *sur place* aftasten van een klein dansvlak zoals de choreografie in haar vroeger werk deed, boet in deze produktie aan belang in ten voordele van de grotere groepsdansen, de interactie tussen de dansers en de dynamische beweging op en af de scène. In het vroegere werk raakten de dansers mekaar zelden aan, was er alleen oogcontact.

Pas in *Mikrokosmos* (1987) dansten Jean-Luc Ducourt en Johanne Saunier met sensuele finesse en nu in *Ottone Ottone* werpen de dansers zich in mekaars armen en stoten ze mekaar af dat het een lieve lust is.

Opera

De aanstichter van zoveel moois is zeker de barokopera van Monteverdi. *L'incoronazione di Poppea* verhaalt de liefdesintrige van keizer Nero, die zijn

Ottone Ottone van Anne Teresa De Keersmaeker

De Buitenlucht van de Realiteit

"Ik wilde met operamuziek werken", vertelde Anne Teresa De Keersmaeker drie jaar geleden in het theatertijdschrift Etcetera (januari 1985) naar aanleiding van de toen net voltooide dansproduktie Elena's Aria (1984). Dat oorspronkelijk opzet sneuvelde echter voortijdig tijdens het werkproces. Met haar nieuwste stuk Ottone Ottone, dat vorige week in de Brusselse Hallen van Schaarbeek in première ging, heeft ze dat idee terug opgenomen.

vrouw Ottavia verstoort en de courtesane Poppea huwt. Eén van de belangrijkste thema's van de opera is de innerlijke twijfel van Ottone tussen diepe haat en oprechte liefde ten opzichte van Poppea, zijn vroegere geliefde. Anne Teresa De Keersmaekers choreografie beoogt geen encenering van de opera, evenmin fungeert die als muzikaal behang bij een dansvoorstelling. Wel hebben situaties en personages uit de opera bepaalde dansstukken, kostumes en decorelementen geïnspireerd. Ottone's gespletenheid duikt terug op in de aantrekkings- en afstotingsbeweging van de gedanst duetten.

De moralistische Seneca-figuur in de opera lijkt bijvoorbeeld sterk op de twee koprollende zwartrokken -priester-leeraars of stijve boeken-intellectuelen ??- die in de confrontatie met een energiek dribbelende Pierre Droulers hun boeken kwijtraken. Even later duiken ze in de voorstelling terug op als twee witrokken die tijdens een letterlijke stoelendans alle stoelen worden afgepakt tot ze samen op één stoel eindigen.

Country

De opera is in ieder geval geen dwingend referentiekader voor *Ottone Ottone*, hoogstens een *stream of consciousness* waarin de toeschouwer kan dobberen. De dansers bedienen overigens zelf de bandopnemer die de opera afspeelt en lassen soms stille pauzes in. Eén van de dansers, de stoere bink (Mark Willems) laat ons zeggen, neemt zowat de taak van *ceremoniemeester* van het hele gebeuren op zich. Het wordt helemaal te gek als hij in een scène plots een stapeltje 45-toerensingletjes één voor één over de achterwand van het decor mikt en onmiddellijk de bende dansers aanpoort om een twistend hofdansje te plegen op het country-rocknummer *Jackson*, het jaren-zestighitje van Nancy Sinatra en Lee Hazlewood. Wie voordien op sleptouw was genomen door de wilde dansromantiek, staat nu met beide benen terug op de begane grond. De buitenlucht van de realiteit waait even binnen.

Paul Verduyck

Ottone Ottone van Anne Teresa De Keersmaeker.

Op 29, 30 september en 1 oktober, Hallen van Schaarbeek, Brussel.

Op 4 en 5 oktober, Bijloke, Gent.

Na optredens in het buitenland, vanaf november terug in België.

In de Antwerpse noordelijke randgemeenten Kalmthout en Kapellen kan men nog tot 23 oktober in tuinen en parken kijken naar beelden en projectkunst. Een uniek initiatief dat een beetje lijkt op Chambres d'Amis met dit verschil, dat de organisatoren niet wereldwijd zijn gaan zoeken naar gerenommeerde artiesten maar hun prachtige tuinen hebben opengesteld voor kunstenaars uit de provincie.

Middels een twaalf kilometer lange route krijgt men de gelegenheid om een groot scala van kunstuitingen te bekijken, maar -en dit is niet het minst boeiende- men kan ook een kijkje nemen in woonomgevingen die anders gesloten blijven. Ook dat voyeuristisch aspect is belangrijk, want wanneer krijgt men anders de mooie tuin van Frimout of het huis van Crépain te zien. Helemaal interessant wordt het pas als de kunstenaars ook iets met die omgeving doen en dat is helaas niet altijd het geval.

Prachtig en aangrijpend is daarom de ijskelder van Marc Schepers en het romantisch intermezzo van Anna Boons in het

BEELDDE KUNST

In tuinen en parken

Kapelse Internaat Heidehof. Bij Anna Boons volgt men het pad over een oud gebogen bruggetje dat doodloopt op een bruine sofa met daarop een rustend wit hert. Schepers heeft in de voormalige ijskelder die onder een heuvel ligt, een serie rode vaten gelegd. Een milieuschok voor de argeloze wandelaar. Aan de voet van de heuvel ligt bij een oud monumentaal hek een zeilboot met daarrond een serie tuinstoelen. Een grappig idee van Pieter van Der Krieken. In domein Haezel-donck, waar men tickets, catalogus en een plan kan krijgen -daar begint de route- vallen vooral de luiken van de grote villa op door het werk van Pierre Mertens. Als het waait gaan de kleuren op het beschilderde plastic leven, evenals de buigzame metalen pijlen van Erna Verlinden verderop in het park. Ook staat er de oerde-

gelijke Chinese ploeg van Dré Peters en het zorgvuldig stapelwerk van Denise Cromheecke. Binnen is er mooi werk van Marc de Roover en Christine Teller en een opvallende kinderkamer van Ndizi Zinatosh. Het mooiste is toch weer een onopvallend maar zo ontluisterend aanwezig werk van Guillaume Bijl bij de villa Buyck in Kapellenbos.

Een deel van het werk was afgelopen zomer ook al te zien in Fabrik '88 of in de Abdij van Hemiksem. Met tuintaferelen krijgt het Antwerpse een derde gelijksoortig initiatief. Ook buiten het officiële circuit van musea en galerijen leeft de kunst. Een beetje coördinatie zou voor de kwaliteit en de uitstraling geen kwaad kunnen. Maar het belangrijkste is dat er wat gebeurt.

Eddie Vaes

Tuintaferelen tot 23 oktober. Domein Haezel-donck, Lobelialaan 14, Kapellen. Dagelijks van 10 tot 17 uur. Voor de hele operatie moet de bezoeker wel een volle dag of twee halve dagen uittrekken. Per fiets kan men elke locatie gemakkelijk bereiken.

FILM

Good Morning Vietnam

Saigon, begin 1965. De Amerikaanse interventie in Indochina brandt nog op een laag pitje. Adrian Cronauer dient zich aan als nieuwe D.J. op de lokale legerzender.

Cronauer laat onmiddellijk zijn afkeer blijken voor militaire discipline. Zijn eerste uitzending breekt met alle tradities. De platenlijsten -een opeenstapeling van polka's, Percy Faith en ander melig gedoe- vervangt hij door een dosis gezonde Rock 'n Roll, aan elkaar gepraat met humor die het midden houdt tussen Monty Python en de Marx Brothers. Dit nieuwe geluid kan niet anders dan sterke reacties uitlokken. De soldaten aanbidden hem, de generaal is gek op hem, alleen de lagere officieren vinden Cronauer vulgair en vooral gevaarlijk.

Acteur Robin Williams maakt van deze D.J. een duivel uit een doosje, die zijn geïmproviseerde monoloog voor de microfoon debiteert als een machinegeweer.

Williams is een uitzonderlijk acteur die met zijn energiek optreden zijn hele omgeving in de schaduw dreigt te praten. Maar de sterke cast, die hem omringt, heeft daar geen last mee.

De film vormt echter een nieuwe etappe in de pogingen van Hollywood om de oorlog in Vietnam uit het Amerikaanse volksweten weg te werken. "Good Morning Vietnam" toont geen enkele effectieve oorlogssituatie. Regisseur Barry Levinson toont de evolutie van de gevechten slechts door de in- en uitgaande stromen van nieuwe troepen, lijken en gewonden. Soldaten zien we verder alleen tijdens hun momenten van rust en ontspanning, luis-terend naar Cronauers uitzending. Na de nachtmerrie-achtige gevechtsscènes in "Platoon", "Full Metal Jacket" en "Hamburger Hill" worden we hier geconfronteerd met een oorlog vol gelach, rust en vergetelheid.

Ook de figuur van Cronauer zelf stoorde me in feite. Die kerel is gewoon te goed

om echt te zijn. Niet alleen schiet hij goed op met zijn collega's, heeft hij een afkeer van alles wat militair is, maar daarenboven verbreedert hij met de Vietnamezen. Hij geeft les in het Amerikaanse idioom aan doodgewone stedelingen, raakt verliefd op een meisje, zonder haar eer in gevaar te brengen en tracht zelfs een terrorist voor zijn komende arrestatie te waarschuwen. Kortom die man is geen D.J., hij is een heilige.

Maar als u wil lachen, mogen deze opmerkingen u niet tegenhouden. "Good Morning Vietnam" beperkt zich tot het doen lachen en slaagt daar voortreffelijk in.

Roger Van der Aa

Regie : Barry Levinson, Scenario : Mitch Markowitz, Fotografie : Peter Sova, met Robin Williams, Forest Whitaker, Chintara Sukapatana, Tung Thanh Tran, Bruno Kirby en J.T. Walsh.

Montedor

J. Rentes de Carvalho is een in Nederland woonachtig Portugees auteur die in 1972 nogal wat commotie verwekte met zijn boek "Waar die andere God woont", een kritische beschouwing over het verschijnsel Nederland. In 1968 verscheen van zijn hand de roman "Montedor" die nu in een Nederlandse vertaling van Adri Boon voorligt.

In deze roman kan men het dorpje Montedor, wat zoveel betekent als "berg van pijn of verdriet", als metafoor lezen voor Portugal, het land waar alle dromen, plannen, revoluties en veroveringen mislukken of, als ze lukken, verkeerd uitpakken, althans zo formuleert August Willemsen het in zijn nawoord. In die zin kan men *Montedor* ook lezen als de roman van de machteloosheid en kan men de hoofdpersoon, die nergens een naam krijgt, beschouwen als een kruising tussen Oblomov (Gontsjarov) en Frits van Egters (Van het Reve), tussen inertie en kleffe beschouwing. Want het naamloze hoofdpersoonage in het verstikkende dorpje maakt plannen die al bij voorbaat mislukt zijn, gaat vluchtige relaties aan waarvan hij echt niet vrolijker wordt, laat zich opjuten door de permanente sociale controle op het platteland, geeft toe aan het bigotte rooms-katholicisme van de Latijnse landen en vrijt met vrouwen die allen iets

zieligs hebben. Als het waar is dat Portugal het patent heeft op een bepaald soort treurigheid die men "saudade" noemt en die men kan beluisteren in de fado's, dan vindt een en ander zijn concrete gestalte in *Montedor*, het dorpje dat de literaire geschiedenis zal ingaan als model van truttige benepenheid, van zielige sociale verhoudingen en van een troebele en verziekte sfeer. Een plot valt er in deze roman dan ook niet te bespeuren: het is het onvervulde verlangen zelf dat als echt hoofdpersoonage figureert, het zijn denkbeeldige en onmogelijke nostalgieën die hier gecultiveerd worden, al moet voor de ik-figuur het leven eigenlijk nog beginnen. Toch zal zelfs dat niet kunnen want de enige stappen die hij onderneemt, leiden uiteindelijk naar de muffe beslotenheid van een huwelijk dat hij niet gewild heeft en dat van in den beginne reeds geconditioneerd is door veel onwil en nog meer misverstand: echte wonderen, mijmert het hoofdpersoonage, gebeuren helaas alleen in Fatima. De dialogen bestaan uit melige gespreksflarden of uit een soms

wezenloze communicatie die naderend onheil aankondigt. Al van bij de geboorte rust op de hoofdpersoon het kwade oog en voortdurend wordt hij gekweld "door de herinnering van een woede die oud is en die je maar beter kunt vergeten". Hij schikt zich naar een reeds door hem vooraf gekend lot en het enige wat hem rest is de heuvels ingaan wanneer het goed weer is omdat de blik daar tot de zee reikt.

De solitaire hoofdfiguur is een asociale schlemiel die alleen in zijn hoofd rebelleert. Op een overtuigende wijze wordt hij door Rentes de Carvalho neergezet, maar de kracht van deze roman ligt misschien nog meer in de weinig nadrukkelijke wijze waarmee deze Nederlands-Portugese auteur de sociale verhoudingen in Portugal tekent. Op een subtiele manier komen we daarover meer te weten dan in om het even welk pamflet. *Montedor* is literaire sociologie en psychologische literatuur, de roman is literaire saudade en weekt op bepaalde momenten reminiscenties los aan de Portugese dichter Fernando Pessoa, en dat is waarschijnlijk het grootste compliment dat men een Portugees kan geven.

Wim van Rooy

J. Rentes de Carvalho, *Montedor*. (De Arbeiderspers, 1988).

Annetje Lie en Kaspar

Toestanden gaat niet alleen boeken voor volwassenen bespreken, maar ook voor kinderen. Niet omdat we denken dat er zoveel kinderen het blad lezen, maar omdat volwassenen vaak op zoek zijn naar een kinderboek.

"Annetje Lie in het holst van de nacht" van Imme Dros is een heel mooi boek: bovenaan elke bladzij staat een beeldig prentje van Margriet Heymans. Het is een boek om ademloos te doorbladeren, op voorhand te genieten van wat je straks allemaal zult ontdekken. En al meteen heel veel van Annetje Lie te gaan houden. Als je begint te lezen, krijg je eerst wel een gek gevoel: het is een vreemd boek. En wat is er aan de hand met Annetje Lie? Annetje Lie weet het zelf niet zo precies. Ze stelt dan ook voortdurend vragen. Aan haar oma, die niet antwoordt of akelige liedjes begint te zingen. Nochtans is het een lieve oma. Ze weet alleen niet wat ze met al die vragen moet. Want Annetje Lie's ouders zijn weg en niemand weet wanneer ze terug zullen komen. Dan wordt Annetje Lie ziek -en daardoor komt ze in het holst van de nacht terecht...

Wanneer ik zover gekomen was, kon ik

niet meer stoppen met lezen. Annetje Lie's avonturen met de muizenkoning en de vos en de vier zangers zijn fascinerend. Realiteit en ijdroom worden op een onnavolgbare manier in elkaar gevlochten en beginnen elkaars plaats in te nemen. Wat is nu echter? De muis met de groene snor of oma die Annetje Lie een glaasje water komt brengen? Het witte ziekenhuis of de donkere maan?

"Annetje Lie in het holst van de nacht" is een klein meesterwerkje: een boek waar in elk woord op de juiste plaats staat. Een boek dat je meeneemt tot binnenin de gedachten van een klein meisje, waarbij je nergens het gevoel krijgt dat er iets niet klopt. Zo denken kleine meisjes, zo voelen kleine meisjes immers.

Maar wat Kaspar denkt of voelt interesseert me geen moer meer, sedert ik "Kaspar en de ijzeren poedel" gelezen heb. Die

Kaspar irriteert me mateloos. Een jongetje dat 's nachts opstaat om op straat toneel te spelen met z'n vriendjes. En daar verdient ie geld mee... Eigenlijk verdenk ik hem ervan dat hij het alleen maar dààrom doet. Z'n moeder is het hier natuurlijk niet mee eens. Niet omdat ze zo bezorgd is, maar omdat kleine jongetjes nu eenmaal horen te doen wat hun moeder zegt. Dus geeft ze hem een poedel als bewaker. (De ijzeren poedel dus, die natuurlijk helemaal niet van ijzer is, net zomin als de ijzeren hertog dat was). Een rotbeest, dat zich laat chanteren door Kaspar. Alles in Kaspars wereldje draait rond geld. Alle figuren in dit boek zitten maar met twee dingen in hun hoofd: hoe kom je aan geld, liefst véél geld- en hoe speel je de baas over elkaar. Het zijn geen echte figuren, ze hebben geen echte gedachten. Een rotboek.

Mieke Felix

"Annetje Lie in het holst van de nacht": Imme Dros schreef, Margriet Heymans illustreerde en Van Holkema en Warendorf gaf uit. Bij dezelfde uitgeverij: "Kaspar en de ijzeren poedel" door Joseph Hooper en met tekeningen van Tony Ross.

Maxim Gorki (1868-1936) is een scherp tekenaar van marginale karakters. Hij zat jong tussen verschoppelingen en werd later een populair beschrijver van de allerarmsten. Zijn stijl: expliciet naturalisme met een flinke dosis revolutionaire romantiek. Dat ontaardt soms in propaganda, maar zijn trouw aan de revolutie werd door Stalins politie niet geapprecieerd. Hij overleefde de grote zuiveringen niet, maar werd al kort na zijn dood gerehabiliteerd.

Regisseur Jos Verbist is er bij Arca in geslaagd de gedateerde tekst van "Nachtasiel" te actualiseren. De groep brengt -na studie en observatie in tehuizen- Gorki's personages tot leven. De lijfelijke realiteit breekt doorheen het theatrale.

Sinds de première in 1902 blijkt er niet veel veranderd. Daklozen zoeken nog steeds warmte in een asiel. Daar hebben zij tenminste een dak boven hun hoofd, al zaten er bij Arca lekken in dat dak, was de vloer nat, de lucht tochtig, waren de ramen stuk. Schraal en ongezellig neonlicht maakte het toneelbeeld af. Mooi en dankbaar werk voor decorontwerper Niek Kortekaas.

Als teken uit de buitenwereld raast er af en toe een trein onder het pand. Om elk gevoel van privacy te bannen, loopt er een passerel diagonaal boven door de ruimte waar de asielzoekers hun hoekje hebben veroverd. Ze reageren geërgd als hun

THEATER

Nachtasiel

kleine wereld wordt geschonden. "Waar is mijn doos" jammert Boubnov (Walter Moeremans) als de natte kartonnen doos-zijn huisje- verdwenen is. Kletch (Vic De Wachter) prutst in een andere hoek aan kapotte tv's. Hij denkt zo te kunnen ontsnappen aan de ellende, maar hij ziet niet eens dat zijn vrouw Anna (een astmatisch piepende Gilde De Bal) ligt te sterven.

Elke zwerver heeft nog iets menselijks. De Turk (Mülâyim Adiyil) verzinkt in gebed. Het zwervershoortje Nastia (Mieke De Groote) wil niet haar lijf maar het verhaal van haar verloren eer kwijt. Alleen de geschifte intellectueel Satine -prachtig neergezet door Jappe Claes- heeft al zijn gevoelens onder een berg cynisme begraven.

Gorki dikt individuele verschillen aan. Karakters, dromen en frustraties moeten wel botsen. Door de dichtheid en explosiviteit van sentimenten -er zitten in het asiel 14 mensen op een kluitje- benadert Gorki de realiteit, kleurrijker dan zijn vriend Tjechov dat kon.

Voor al het geweten is onder de maatschappelijke omstandigheden afge-

stompt. Als iemand Boubnov vraagt "Hebt gij geen geweten?" antwoordt hij dubbelzinnig: "Had ik da geweten, dan had ik hier nie gezeten." Eén man wil ontsnappen, wil opnieuw beginnen: de acteur (Michel Van Dousselaere). Zijn cynisme gaat niet zover dat hij de ellende niet meer ziet. Hij helpt de oude vrouw, maar het alcoholgebruik heeft zijn stem en zijn geest aangetast. Hij vergeet de tekst van zijn succesnummer. Als hij plots toch een vers kan opzeggen, is de vreugde groot en nog groter de roes die daarop volgt, extra overgoten met de champagne die Boubnov ergens heeft achterovergedrukt. Op het hoogtepunt van het feest hangt de acteur zich op aan een deurklink. Cynisch is het commentaar van de overlevenden: "Godverdomme, hij helpt ons feest naar de knoppen". Of als Anna sterft: "Eindelijk gedaan met dat gepiep". Arca maakt van "Nachtasiel" een boeiend stuk theater. Het spel is vanuit observatie en eerlijke sociale betrokkenheid integer opgezet. Hoewel er niet altijd scherp op de snee wordt gespeeld, wint spel aan kracht naarmate de voorstelling vordert. De spelers leggen hun persoonlijkheid in hun rol zodat ze geloofwaardig overkomen.

Eddie Vaes

"Nachtasiel" van Gorki. Tot 12 november elke woensdag, donderdag, vrijdag en zaterdag om 20 uur in Arca/Gent.

advertentie

Tap & Tepel
Kaas- en wijnhuis,
literair lokaal met
preklassieke en
traditionele muziek.
Gewad 7 te gent
(Gravensteen) 091/23 90 00.

Van 7 tot middernacht, maandag gesloten. In de lijn van Venetië, Praag en Sligo, Florian, U Máliru en 't Dromahair van Yeats.

advertentie

MIOS vzw

Organisatie voor Media-Alfabetisering

Als jouw vereniging denkt aan informatiseren,
maar niet weet hoe,
Als je organisatie lijdt aan
een post-informatiseringsdepressie,
Als je wilt ingewijd worden in de belangrijkste
software-pakketten

Dan kan je terecht bij MIOS vzw.
Daar word je op niet-commerciële basis geholpen
door mensen die van wanten weten.

Voor meer informatie kan je terecht bij
MIOS vzw,
Zandekensstraat 43, 9910 Gent
Tel. 02/513.32.60 of 091/26.83.15

MIOS is een erkend Netwerk-project en staat in voor
Media- en Informatie-OndersteuningsService aan non-profit organisaties.

Zaterdag 1 oktober treedt Van Morrison samen met de Ierse folkgroep *The Chieftains* op in de Koningin Elisabethzaal te Antwerpen. Een boeiende affiche. Als de norske Ier Morrison -bijnamen "the Belfast Cowboy" en "Van the Man" - even meewil, kan het zelfs een hoogtepunt van het concertseizoen worden.

Als hij meewil, want twee jaar geleden gaf Morrison in diezelfde Elisabethzaal een beschamend concert weg. Zogezegd gehinderd door buikkrampen, spoorde hij zijn band aan er snel komaf mee te maken. En zo geschiedde, veertienhonderd toeschouwers perplex achterlatend. Achten- vijftig minuten, bispen inbegrepen, zo lang gunde Morrison het publiek zijn grillige verschijning. Als Van Morrison in goeie doen is, groeien zijn concerten echter uit tot muzikale hoogstandjes. Een onvoorspelbaar man.

Van Morrison is ondertussen 43 geworden. Geboren in het laatste oorlogsjaar, kende hij eerste muzikale bijval op zijn twintigste. Samen met de blues-rock-groep Them maakte hij oorspronkelijk

Tijdens de eerste uitzending van het nieuwe *Argus*-seizoen stelde Jan Van Rompaey enkele vragen aan "Toestanden", waarvoor dank. "Toestanden" heeft ook enkele vragen voor Van Rompaey.

Op 20 september, de dag van de uitzending, verscheen in het weekblad "Panorama" een interview met de *Argus*-presentator, waarin die duidelijk aarzelt over zijn keuze tussen BRT en VTM. Op de vraag of hij "transferabel" is, antwoordt hij: "Het enige wat ik op dit ogenblik zeker weet, is dat 'Argus' zal lopen tot het einde van het jaar. En zolang ik voor de BRT werk, wil ik loyaal blijven tegenover het instituut. Maar ik vind wel dat de BRT er goed aan zou doen om nu te proberen zoveel mogelijk zogenaamde 'vedetten' in eigen huis te houden". En verder: "Ik heb aanbiedingen gekregen, maar ik ben er nog niet op ingegaan. Ik zei het al: het hangt ten dele ook af van de BRT". Onze eerste vraag: kunnen wij van een BRT-man die een mediaprogramma maakt, niet verwachten dat hij een duidelijk standpunt inneemt over de voornaamste tele-

MUZIEK

Irish Heartbeat

traditionele *rhythm and blues* in een wat ruigere verpakking. Later sloeg hij zelf aan het componeren. Een hit als *Gloria* blijft het doen in de ether.

Na Them startte Morrison een solo-carrière, die inmiddels twintig officiële elpees en een tiental *bootlegs* omspant. Morrisons muziek getuigt van dramatische spankracht. Geen simpele popsongs, eerder langzaam opgebouwde introverte verhaallijnen. Morrison is een zeer introvert, nors man, hij communiceert bijna uitsluitend via zijn muziek. Interviews geeft hij zelden weg. Zijn invloeden situeren zich in de "oude" Britse literatuur (T.S. Eliot, Joyce, Byron) en centraal, steeds meer in de evolutie van zijn oeuvre, staat heimwee naar Ierland. Morrison woont al een twintigtal jaar in de Verenigde Staten, maar heeft zich nooit kun-

nen of willen losrukken van zijn geboorteland, Noord-Ierland. Songs als *Irish Heartbeat* en *Celtic Ray* imponeren door hun eerlijke "Sehnsucht" naar "thuis". De jongste elpee, *Irish heartbeat*, samen met The Chieftains opgenomen, is het orgelpunt van dat zoeken naar de oude waarden.

Naast literatuur en heimwee is religie de derde pool in de muziek van Van Morrison. Als actief lid van de Church of Scientology, min of meer een sekte, draagt hij via zijn songs ook een boodschap uit. Een boodschap van geloof en hoop, verpakt in cryptische teksten. In dat verband kan ik 4 meesterwerken van mystiek aanraden: *Astral Weeks* uit 1967, *Veedon Fleece* uit 1974, *Common One* uit 1981 en *No Guru, No Method, No Teacher* uit 1986.

Van Morrison maakt geen pop, noch rock, blues of jazz. Hij produceert een amalgaam van stijlen en brengt ze samen tot een harmonisch geheel. De vocale kracht en de passionele composities zijn bijkomende hulpmiddelen ter creatie van ondefinieerbare muziek.

Frank Van Laeken

TELEVISIE

Argus

visie-kwestie van het ogenblik, namelijk of er in Vlaanderen überhaupt een privé-televisie-omroep nodig is naast de BRT? "Is Jan Van Rompaey zo iemand die nog aarzelt", dringt Panorama-journalist Danny Ilegems aan. Waarop Van Rompaey: "Ik ken Guido Depraetere (programma-directeur VTM, nvdr) heel goed en ik ken Jan Geysen - die een onafhankelijke produktiefirma heeft opgericht - ook heel goed. Ik ben destijds onder Geysen voor de radio gaan werken. Voor zo'n man programma's maken is heel acceptabel, is... het overwegen waard. VTM, de commerciële zender, is op zichzelf ook heel aantrekkelijk". Onze tweede vraag: is de commerciële sector zo aantrekkelijk dat Jan Van Rompaey er niet aan kon weersstaan in zijn eerste uitzending zijn "commerciële" vrienden uit te nodigen? Hij interviewde Guido Depraetere en de produktiefirma van Jan Geysen was vertegenwoordigd door animatiefilmer Hugoké. Jan Geysen zelf beperkte zich tot een discrete aanwezigheid in de wandelgangen.

Van Rompaey's uitgebreid gesprek met

Guido Depraetere handelde over de relatie tussen BRT en VTM en meer bepaald over de opkoop van BRT-mensen door VTM. Depraetere vroeg de *Argus*-man op een bepaald ogenblik of hijzelf niet van plan was over te stappen. Van Rompaey, die over het algemeen zeer gevat uit de hoek komt, moest hier het antwoord schuldig blijven. Een derde vraag: kan Jan Van Rompaey in de gegeven omstandigheden nog geloofwaardig overkomen als BRT-medewerker?

Tijdens de bewuste uitzending werd "Argus" door een kijkster nogal licht bevonden. Jessie De Caluwé reageerde daarop met de mededeling dat Van Rompaey beslist had het programma nog lichter te maken. Buitenlandse voorbeelden en ook dat van de RTBF (zie "Brief uit Wallonië" in dit nummer) bewijzen dat de concurrentie vanwege commerciële zenders een vervlakkende invloed heeft op de openbare omroep. Vierde vraag: is Van Rompaey al aan die vervlakkening begonnen, nog voor VTM in de eter gaat?

Jan Van Kerkhoven

MEDIA

Nieuwe Media en politiek

Too many Big Brothers are watching you

In tijden van nakende gemeenteraadsverkiezingen krijgt iedereen brieven in de bus van verschillende kandidaten. Zo'n brief ziet er zelfs wel eens min of meer persoonlijk uit: je wordt aangesproken met de voornaam en de handtekening onderaan de brief lijkt net echt. In Vlaanderen maakt men slechts met mondjesmaat gebruik van dit soort technieken. In de Verenigde Staten en Groot-Brittannië liggen de zaken anders.

"Electoral Targeting" via computers is er op bijzonder korte termijn geëvolueerd tot een banale vanzelfsprekendheid. In de Verenigde Staten leggen beide grote partijen enorme databanken aan. Over zoveel mogelijk kiezers wordt zoveel mogelijk informatie verzameld. Die informatie is deels afkomstig van de overheid (de kiezerslijsten bijvoorbeeld), deels van privé-instellingen (banken, verzekeringsmaatschappijen, vakbonden en allerlei andere verenigingen). Als men op die manier te weten kan komen dat iemand katholiek is, bankbediende, zijn/haar vader kleine zelfstandige en moeder huisvrouw is, zelf getrouwd is en vijf kinderen heeft: dan kan men statistisch berekenen hoe groot de kans is dat zo'n burger binnen deze sociale variabelen Republikeins of De-

mocratisch stemt. Door over zoveel mogelijk variabelen te beschikken wordt het mogelijk de kiezer *gerichte verkiezingspropaganda* op te sturen. Mensen waarvan geweten is dat het actieve gelovigen zijn vinden in de hun toegestuurde brief verschillende verwijzingen naar het belang dat de kandidaat in kwestie hecht aan godsdienstonderwijs op school, de traditionele waarden, het gezin, en dergelijke. Elke kiezer krijgt in de Verenigde Staten, en meer en meer ook in Groot-Brittannië, kiespropaganda die hem/haar "op het lijf geschreven is".

Niemand wordt voor het hoofd gestoten. Men probeert integendeel de kiezer zo gunstig mogelijk te stemmen. Tekstverwerkingsystemen maken massale mailings mogelijk, alle berekende nuances naar de respectievelijke kiezers toe inbegrepen. Dit soort van propaganda is absoluut oneerlijk aangezien het de ware ideologie van de betrokken partij doet vervagen. In functie van stemmenwinst wordt de verkiezingsinformatie naar de burgers toe aldus zwaar gemanipuleerd. Dat het werkt bleek bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen in Groot-Brittannië: daar haalden de partijen (zowel de Conservatieven als Labour en de Alliance) die lokaal deze "electoral targeting" toepasten beduidend betere resultaten.

Centraal bij dit alles staat de computer. Door de toepassingen van informatica en telematica wordt het niet alleen mogelijk op grote schaal gegevens te verzamelen maar tevens ze om te zetten in statistieken, ze met mekaar te correleren, waarschijnlijkheidsberekeningen te maken. Politiek en verkiezingen worden dan herleid tot een statistisch spel. Een spel dat overigens alleen de kapitaalkrachtige partijen betalen kunnen.

Eric Goubin

Omdat ik spaar voor mezelf. Maar tegelijk ook voor 'n beetje menselijker wereld.

Een boerderij voor mindervaliden... een centrum voor thuis bevallen... een recyclingbedrijf... Tientallen zinvolle initiatieven. Netwerk Vlaanderen helpt ze zelfbedruipend en zelfredzaam te worden. U helpt Netwerk helpen door te krekelsparen. Uw spaargeld en de interesten blijven uw eigendom. Maar Netwerk ontvangt elk jaar een aanbrengvergoeding van 1%.

Het ASLK-agentschap in uw buurt geeft u graag alle inlichtingen.

KREKELSPAREN

ASLK

we doen met u mee

DOSSIER

Vakbonden en patronaat willen een
nieuw akkoord voor midden oktober

Het nut van een interprofessioneel akkoord ?

Telkens als vakbonden en patroons rond de tafel gaan zitten voor een interprofessionele overlegronde, wordt er met argusogen uitgekeken naar de resultaten. Niet het minst in syndicale kringen. Een centraal akkoord is in het sociaal overleg een van de weinige momenten waarop de solidariteit tussen alle werknemers, in de sterke en de zwakke sectoren en met de werklozen, ten volle zou moeten bestaan. Zo luidt het althans in vakbondskringen. Gaandeweg is rond zulke onderhandelingen

zelfs een zekere mystiek gegroeid. Vooral werknemers in de kleinere, meestal zwakkere sectoren, schijnen er nogal wat heil in te zien. In die kringen wordt een eventuele overeenkomst in de eerste plaats beoordeeld in termen van het inhalen van hun achterstand tegenover de sterkere sectoren. Elders wordt dan weer vooral gekeken naar de ruimte die een centraal akkoord biedt om zonder veel verplichtingen en beperkingen in de sectoren over lonen te onderhandelen.

Wie er echter de centrale akkoorden van de afgelopen 15 jaar even op nakijkt (die van 1974, '76, '81 en '86), ontdekt al snel dat achter al te hoge verwachtingen vooral een mythe en slechts zelden feiten schuil gaan. Loonafspraken, bijvoorbeeld, zijn eigenlijk nooit gemaakt tijdens de onderhandelingen. Die materie werd door de onderhandelaars altijd aan de sectoren overgelaten of -vooral in de periode 1980-'85- door de regering beheerst. Interprofessionele onderhandelingen, steeds gevoerd vanuit het argument van de solidariteit, zijn er daardoor nooit in geslaagd intersectoriële loonverschillen te verkleinen. Zwakke sectoren vragen een minimumgrens. Die lokt op zijn beurt, vanwege de werkgevers een maximumgrens uit, waartegen de sterke sectoren zich dan verzetten. Op die manier is dat loonprobleem eigenlijk nooit opgelost. Een loongebonden thema dat wel af en toe aan bod kwam en werd opgenomen in een centraal akkoord, is het minimumloon. In 1975 werd het vastgelegd en in 1981 viel het achteraf tussen de plooiën van de onderhandelingen, omdat het ABVV de ontwerpakte afkeurde. De tekst voorzag een verhoging van het minimumloon met 8%, te spreiden over 2 jaar. Die verhoging verdween dan achteraf, om één of andere bizarre reden, uit de goedgekeurde tekst.

In 1986 werd die eis door de bonden weer opgevoerd. De onderhandelaars kwamen overeen tegen 1988 het minimumloon (op dit ogenblik zo'n 34 000 F) met twee keer 750 F te verhogen.

De vermindering van de arbeidsduur is de voorbije 10 jaar evenmin in een centraal akkoord opgenomen. Vooral de afgelopen zes tot zeven jaar is het daarrond opvallend stil geweest bij de bonden. Noch in het akkoord van 1981, dat door de regering overigens werd geforceerd (de dreiging van een directe tussenkomst was op dat ogenblik meer dan duidelijk), noch in dat van 1986, komt het thema voor. Tussen 1974 en 1981, zeven jaar waarin geen akkoord tot stand kwam, vond echter wel regelmatig overleg plaats. Alleen weigerden de patroonsorganisaties teksten te ondertekenen zolang de bonden bleven hameren op de arbeidsduurvermindering. Wel werden regelmatig aanbevelingen gedaan aan de paritaire comités, zonder aan hun haast heilige autonomie te raken. Hetzelfde geldt voor de werkgelegenheid. Daarrond zijn de onderhandelaars evenmin verder gekomen dan wat aanbevelingen aan de sectoren. Ondanks de ontzettende stijging van de werkloosheid in die periode.

Uiteindelijk is, als je het lijstje overloopt, naast het minimumloon, alleen de jaarlijkse vakantie een punt dat echt hard gemaakt kon worden via een centraal akkoord. Hier hebben de zwakkere sectoren wel kunnen profiteren van de positie van hun sterkere broers en zusters in de grotere centrales. Zij het dat het groei-

proces sedert 1960 erg langzaam verliep en het tot 1976 heeft geduurd voor de vierde vakantieweek ook echt als vakantie werd uitbetaald.

Gentleman's agreement

Met die resultaten op een rijtje, kan je de vraag stellen welke betekenis een centraal akkoord dan wel heeft. Niet alleen zijn er al bij al weinig echt harde uitkomsten van dergelijke onderhandelingen; daarnaast zijn interprofessionele akkoorden ook behoorlijk beperkt in hun reikwijdte. Gewoonlijk komen er slechts enkele thema's aan bod en zelden speelt de syndicale solidariteit tussen de sectoren ook echt.

Het interprofessioneel overleg heeft dan ook een heel andere functie dan CAO-onderhandelingen. Centrale akkoorden worden bijvoorbeeld nooit bindend verklaard bij Koninklijk Besluit - een geijkte techniek om het toepassingsdomein en de afdwingbaarheid van CAO's te regelen en vaak zijn de bepalingen te algemeen om direct uit te voeren.

Interprofessionele programmatie-akkoorden, zoals ze officieel worden genoemd, bevestigen in de eerste plaats dat de sociale partners elkaars positie nog steeds respecteren. Eigenlijk gaat het om permanente actualisering van het So-

ciaal Pact uit 1944, dat de basis heeft gelegd voor de overlegstructuren in België. Dat valt ook op door de clausule van sociale vrede die meestal als een van de laatste artikelen wordt opgenomen. De gesprekspartners verbinden er zich toe geen andere eisen te stellen of te steunen op de materies die door het akkoord gedekt zijn.

Centrale akkoorden hebben daarnaast toch ook een meer concreet nut. Zelfs als er vaak geen harde resultaten worden bereikt, bereiden ze de weg voor op overleg in de sectoren, door het onderhandelingskader dat ze creëren. Uiteraard zorgt dit soms voor de nodige interne spanningen, omdat niet elke werkgeversfederatie of vakcentrale dezelfde thema's cruciaal acht. Meestal poogde men wel een akkoord te vinden rond primaire problemen, terwijl andere hangijzers vooral als vage aanbevelingen werden opgetekend. Het akkoord van 1986, dat in de syndicale wandelgangen vaak een zwakke en inhoudsloze tekst wordt genoemd, heeft bijvoorbeeld wel de deur opengezet voor concrete paritaire vormings- en opleidingsinitiatieven in de sectoren.

Een centraal akkoord is daarom, een beetje in tegenstelling tot wat vakbondskringen ervan verwachten, vooral een "gentleman's agreement", een globale, losse afspraak tussen werkgevers en werknemers over hoe bepaalde aspecten van het sociaal-economisch leven geregeld zouden kunnen worden.

Baas in eigen huis ?

Eigenlijk zijn interprofessionele akkoor-

den daardoor een beetje dubbelzinnige instrumenten. Naast de rol die ze spelen tussen de sociale partners onderling, moeten ze ook een zekere mate van autonomie ten opzichte van de regering verwoorden : door een akkoord af te sluiten, geven patroons en vakbonden aan dat ze best zelf in staat zijn om de sociale kaart uit te tekenen en te beheersen. Anderzijds bevat elk van de akkoorden flink wat (impliciete) aanbevelingen aan de regering. Een voorbeeld. In de overeenkomst van 1975 stellen patroons en vakbonden voor om de pensioengerechtigde leeftijd te verlagen. De regering moest daartoe een nieuwe pensioenregeling uitwerken en in het RIZIV laten goedkeuren.

Maar vooral inzake tewerkstellingsinitiatieven zijn op die manier nogal wat verantwoordelijkheden verhuisd van de sociale partners naar de regering. Het is dan ook niet toevallig dat België intussen, zoals blijkt uit recente Eurostat-verslagen, een van de landen in West-Europa is met de meeste tewerkstellingsmaatregelen vanwege de overheid.

Binnen zo'n context moet de waarde van een centraal akkoord dus sterk gerelativeerd worden. Het afsluiten ervan geeft immers ook de onmacht van de sociale gesprekspartners aan, precies omdat steeds een beroep gedaan moet worden op de regering voor de uitvoering van de globale principes. Die vaststelling houdt uiteraard ook verband met de vraag of via een centraal akkoord überhaupt een oplossing voor actuele problemen, zoals de werkgelegenheid, kan worden gevonden.

Bob Hancké

En de werklozen keken toe

...

Als je de teksten van de akkoorden sedert 1973 overloopt, kan je er nauwelijks omheen. Voor hét actuele maatschappelijke vraagstuk nummer één, de tewerkstelling, zijn eigenlijk geen oplossingen aangedragen. Behalve algemene aanbevelingen aan de sectoren en aan de regering, gebeurde er op dat vlak bitter weinig. Maar is een -zij het gedeeltelijke- oplossing voor het tewerkstellingsprobleem uiteindelijk wel mogelijk via interprofessioneel overleg? De resultaten van de voorbije vijftien jaar laten alvast vermoeden van niet.

Er is echter iets meer fundamenteels aan de hand. Werkgelegenheid is vooral een gevolg van zaken die, in het kader van de Belgische arbeidsverhoudingen, feitelijk buiten collectieve onderhandelingen vallen. De afzet van produkten en diensten, de mate en de kwaliteit van de investeringen en, op een meer indirecte manier, de research in de industrie en managementstrategieën, zijn de vier cruciale assen waarop werkgelegenheid zich ontwikkelt. Nu valt het op dat precies die vier niet via CAO's worden geregeld en in essentie zelden het onderwerp zijn van paritaire gesprekken. Het is vooralsnog niet zo duidelijk hoe die vier velden via overheidssubsidies of reglementeringen te beïnvloeden zouden zijn. De vraag rijst daarom hoe vakbonden in het centraal overleg toch druk kunnen uitoefenen om tewerkstelling te creëren.

En dan valt het op dat de vakbonden ook op twee andere terreinen, waar een weliswaar kleine, maar in sommige gevallen

Het centraal overleg dat vandaag volop bezig is, verloopt in een wel specifieke context. De werkgevers bepalen, meer dan vroeger, de agenda in de collectieve verhoudingen. De voorbije jaren hebben ze zowel de werktijd, als de syndicale rechten flink onder vuur genomen. Het VBO kwam naar de onderhandelingen met strategische voorsprong.

De werkgevers hebben vandaag een duidelijker ideologisch profiel -het is geen toeval dat het studie- en propaganda-"Instituut voor de Onderneming" vandaag zo actief is-, bovendien zorgden ze sedert het centraal akkoord van 1986 voor tewerkstelling. In syndicale kringen worden de 100 000 gecreëerde jobs vaak afgedaan met de -overigens terechtopmerking dat het hier in veel gevallen

Wat staat er op de agenda ? Leidt de huidige overlegronde tot "veroverende solidariteit" ?

om deeltijdse jobs of flexibele contracten gaat, feit is dat het VBO dergelijke cijfers rond tewerkstelling als een argument op tafel kan leggen.

Er is ook een nieuwe regeringsmeerderheid. Zeker gezien de haast intrinsieke dubbelzinnigheid die het interprofessioneel overleg kenmerkt, is het best mogelijk dat hete hangijzers nog sneller dan vroeger naar haar zullen worden doorgescho-

André Vanden Broucke

toch betekenisvolle impact zou kunnen bestaan, het initiatief aan de patroons laten. Met name de opleiding en vorming - een terrein dat overigens nooit systematisch en gecoördineerd is aangepakt in een centraal akkoord- en het syndicale stokpaardje uit de jaren zeventig, de arbeidsduurvermindering, populair bekend als de "36 urenweek", zijn totaal afwezig in de syndicale eisenbundels anno 1988.

Vergeleken met andere Westeuropese landen, lopen ACV en ABVV daarin trouwens ver achter. Zowel West-Duitsland, waar de 35 urenweek ook na de kater van de metaalstaking nog wordt gekoesterd, als de Scandinavische landen, waar de vakbonden zelf de opleidingsfondsen beheren, maken bijvoorbeeld werk van deze twee velden. België vindt het daarentegen nog steeds vanzelfsprekend dat patroons hun opleidingskosten op de gemeenschap verhalen via de beroepsopleiding van de RVA, in plaats van zelf de kosten voor die "sociale" investeringen te dragen. En over de 36 uur zwijgt men alweer een paar jaar in vakbondskringen. Omdat elke eis rond arbeidsduurvermindering vandaag wordt gecounterd met flexibiliteit, maar daarnaast ook omdat is gebleken dat arbeidsduurvermindering zich helemaal niet hoeft te vertalen in bijkomende aanwervingen. Hou hierbij bijvoorbeeld de vaststelling in het achterhoofd dat tussen 1980 en 1985 in een aantal sectoren het aantal werkelijk gepresteerde arbeidsuren eerder is toegenomen dan gedaald, omdat de (legale) achterpoortjes die arbeidsduurverlenging mogelijk maken (bijvoorbeeld overuren, deeltijdse contracten, enzovoort), flink gebruikt werden.

(bh)

ven. "De regering zal het wel klaren", is een uitspraak die zeker bij een eventuele mislukking van de onderhandelingen niet van de lucht zal zijn. Anderzijds moeten ook vandaag de sociale gesprekspartners hun eigen capaciteiten beklemtonen. Zowel het VBO als de interprofessionele koepels binnen de bonden hebben nood aan een akkoord. Hun bestaansreden zou anders wel eens in het gedrang kunnen komen.

Industrie en diensten

En hier dient zich een opvallend spanningsveld aan binnen de vakbonden. De tewerkstellingsevolutie, want daarrond zal een deel van de debatten draaien, verloopt al een tijdje fundamenteel verschillend in de industrie en in de dienstensectoren. Het gaat hier trouwens om een lange-termijntendens die sedert de jaren zestig zichtbaar is. Cijfers van de OESO geven aan dat de tewerkstelling in de industrie de afgelopen 25 jaar met ongeveer 20% is gedaald, terwijl de stijging in de dienstensector in die periode ook ongeveer 20% bedroeg. Daarmee is de balans sterk in het voordeel van de diensten doorgeslagen. Vandaag is ongeveer één werknemer op twee actief in de particuliere dienstensector (twee op drie als de overheidsdiensten daarbij worden gerekend). En precies die trend maakt dat voor de industrie-centrales in de vakbonden andere eisen belangrijk zijn dan voor de dienstbonden. De arbeiderscentrales zoeken in de eerste plaats garanties voor de tewerkstelling; de bediendenbonden zien het nut van die eisen niet echt in, omdat ze al lang berekend hebben dat in hun sectoren de tewerkstelling de komende jaren toch stijgt, met of zonder speciale inspanningen. Tegenover de leden zijn looneisen trouwens veel eenvoudiger te verdedigen. En, misschien nog belangrijker, in het onderhandelingspel van geven en nemen betekent 0,5% voor werkgelegenheid precies dat loonsverhogingen maar even moeten wachten.

De inzet

Daarmee belanden we dan bij de huidige onderhandelingen. Wat mogen we verwachten van de aan de gang zijnde overlegronde? Gedurende de zomervakantie is een werkgroep rond de tafel gaan zitten om de discussie in kaart te brengen. Uit het verslag blijkt alvast één ding: in 1988 zullen er waarschijnlijk, in de traditie van het centraal overleg sedert 1973, evenmin als voorheen harde afspraken worden gemaakt. Inzake lonen, bijvoorbeeld, is er

voorlopig weinig te vinden in het rapport van de werkgroep. Blijkbaar rekent men daarbij vooral op de echte onderhandelaars en op de sectoren. Daarnaast gaat wel aandacht naar het herstel van de index. Allicht is dat voor de bonden een van de voornaamste thema's, zeker nu een verslag van de indexcommissie in de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven - dat meer dan verwacht in de lijn van de vakbondseisen ligt - meegenomen kan worden naar de onderhandelingen.

Einde loopbaan

Het grote knelpunt lijkt echter te liggen bij de zogenaamde einde-loopbaan-problematiek. Voor de oudere werklozen, de bruggepensioneerden en rond de verlaging van de pensioenleeftijd worden vrij ingrijpende wijzigingen voorgesteld. Uit de nota van de werkgroep lichten we enkele belangrijke punten.

Zowel werkgevers- als werknemersorganisaties zijn het blijkbaar eens over de verlaging van de pensioenleeftijd tot 60 jaar, maar er bestaan serieuze meningsverschillen over de berekening van het pensioen, die samengevat neerkomen op een verschil van ca. 12% op de uitkering. Zeker voor de lage pensioenen gaat het hier dus om een niet te verwaarlozen som. Over de brugpensioenen is de eensgezindheid zo mogelijk nog kleiner. Vooral de werkgevers pleiten ervoor de brugpensioenen terug te schroeven, omdat een aanmoediging ervan zou leiden tot "toenemende kraptes op de arbeidsmarkt". Daarmee wordt bedoeld dat de mannelijke beroepsbevolking de laatste jaren toch al is afgenomen, zodat brugpensioenen op korte termijn tot problemen in de bedrijven kunnen leiden. De bonden zeggen dan weer dat dit al bij al een cynische redenering is als je bedenkt dat nog steeds meer dan 400 000 mensen in België zonder werk zitten. Over het expliciete seksisme wordt met geen woord gerept.

Tenslotte is er de problematiek van de oudere werklozen. Over het principe om voor hen iets te doen is de consensus opvallend groot. Anderzijds blijft ook hier de zaak weer steken als het op financiering en praktische organisatie aankomt. De werkgevers zijn immers niet bereid om meer geld uit te geven voor deze specifieke groep, terwijl de vakbonden suggereren bijkomende financiële lasten op te vangen door een verhoging met ongeveer 0,2% van de werknemers- en werkgeversbijdragen voor de RSZ.

Wellicht zal, alle goede bedoelingen ten spijt, voor de drie deelaspecten de prakti-

Willy Peirens

sche uitvoering aan de regering worden overgelaten. Het gaat hier tenslotte om materies die formeel onder de bevoegdheid van Sociale Zaken en Tewerkstelling en Arbeid vallen. Het gevaar bestaat echter dat daardoor de oorspronkelijke overwegingen, namelijk het creëren van arbeidsplaatsen, naar de achtergrond verschuiven en dat technische discussies, die overigens wel hun belang kunnen hebben, de problematiek gaan beheersen.

De beschermde werknemers

Anders is het gesteld met de vakbondsdelegees. Daar gaat het om een echte principiële kwestie. Dat kan althans worden afgeleid uit het vakbondsvoorstel dat ter discussie ligt. Uiteraard willen de vakbonden een betere en meer efficiënte bescherming van hun delegees. Niet in het minst omdat met een serieuze graad van zekerheid voorspeld kan worden dat al te vage verwijzingen naar deze problematiek wel eens een afkeuring van het akkoord vanwege de basis en de meer militante centrales en regio's kan betekenen. Werkgevers brengen daarvoor weinig begrip op. Niet alleen weigeren ze de

bespreking -ze verwijzen naar het bestaande, volgens de bonden onvolledige wettelijk kader terzake-, bovendien stellen ze voor om de "overdreven beschermingsvergoeding" en het aantal beschermde werknemers te verminderen. Het is trouwens allesbehalve toevallig dat zopas nog een nota uitlekte over de visie van de werkgevers op de sociale verhoudingen in het bedrijf. Het VBO maakt daarmee zijn zaak meer dan duidelijk.

Anachronisme ?

Afwachten is dus de boodschap. Dat geldt trouwens ook voor de overige punten, want telkens zijn er wel min of meer fundamentele meningsverschillen of problemen met de uitvoering. Misschien geven de laatste twee centrale akkoorden -die van 1981 en '86- en het toekomstige (1988? 1989?) wel aan dat de volledige idee van interprofessioneel overleg herdacht moet worden. Het zwaartepunt in de Belgische arbeidsverhoudingen is immers al een tijdje verschoven naar de sectoren en de ondernemingen. Centrale akkoorden dateren bovendien uit de jaren zestig. En misschien horen ze daar ook

wel thuis, zegt men in het kamp van de critici. Cruciale voorwaarden, zoals de economische groei die we in de jaren zestig kenden, zijn vandaag niet meer aanwezig.

De voorstanders, van hun kant, beroepen zich op de intersectoriële solidariteit. Zonder dat principe heeft een vakbeweging geen zin. Voor sommige problemen, zoals de sociale zekerheid en de werkgelegenheid, schieten de sectoren en de ondernemingen haast per definitie nu eenmaal te kort.

In essentie hebben het enthousiasme voor en de verwachtingen rond een centraal akkoord dus te maken met visies over de toekomst van de vakbeweging. Legt ze zich neer bij de bestaande ongelijkheden in onze samenleving of poogt ze met een programma van "veroverende solidariteit", zoals de Leuvense arbeidssocioloog Jan Bundervoet dat noemt, weer bij haar eigen tradities aan te knopen? Wie het gegoochel met de cijfers even vergeet en de technische discussies laat voor wat ze zijn, ziet tussen de regels die vraag doorschemeren.

Bob Hancké

Wie beslist in ABVV en ACV ?

Syndicale militanten volgen de lopende onderhandelingen in de eerste plaats vanuit hun woonkamer. Langs radio- of TV-nieuws vernemen ze, druppelsgewijs en erg schematisch, de recente ontwikkelingen. Dat kan ook haast niet anders. Wie op zoek gaat naar de gevolgde procedure, komt tot de vaststelling dat een centraal akkoord in de eerste plaats een zaak van het syndicale apparaat is. Vrijgestelden, studiediensten, adviseurs, enz., dat volkje kan serieus zijn stempel drukken op de inhoud van de eisenbundels.

In het ABVV, bijvoorbeeld, starten de voorbereidende gesprekken door enkele topmensen uit de centrales bij elkaar te zetten. Die evalueren vroegere akkoorden en zoeken de grote thema's voor vandaag uit. Daarna wordt in de nationale ABVV-instanties "de sfeer geproefd". Liggen de ontwerpeisen goed bij de meerderheid van de centrales en gewesten? Een aantal centrales raadplegen daarbij ook een nationaal bestuur. Tenslotte komt wat algemeen aanvaard wordt, op een ad hoc redactieploeg terecht, met de vraag of "hier

rond een tekst kan worden geschreven". Binnen het ACV gaat het er alvast grondiger en -vooral- democratischer aan toe. Een aantal bestaande commissies die met deelproblematieken bezig zijn -rond KMO's, sociale zekerheid, Dienst Ondernemingen-, komen met vrijgedetailleerde ontwerpeisen naar voor. De studiedienst stroomlijnt dat pakket en vult aan. Daarna worden, haast volgens het boekje, de militanten geraadpleegd, werklozenwerkingen (ook werklozen !) geconsulteerd en meningen verzameld. Het valt op dat de interprofessionele structuren in het ACV veel meer dan in het ABVV een grote rol spelen in dit hele proces : sinds maart 1988 zetten vooral de ACV-verbonden een complete organisatie voor de ledenraadpleging op het getouw. Uiteindelijk stelt ook hier de studiedienst de finale versie op.

Toch zijn die teksten meestal erg vaag en in veel gevallen een nogal onsamenhangend geheel. Gedetailleerde eisen rond pensioenen staan naast algemene principes inzake tewerkstelling, ontwerpen

voor loonkaders naast een pakket rond de bescherming van de delegees. De oorzaak hiervoor ligt eigenlijk bij de totaal verschillende verwachtingen die in grote en kleine centrales ten aanzien van een centraal akkoord bestaan. In de sterke sectoren, waar de grote centrales opereren, wordt een akkoord vooral gezien als een groen licht voor overleg in de paritaire comités. De kleinere centrales, die zich niet toevallig in de zwakkere sectoren bevinden, hopen dat door een akkoord een deel van de gunstige arbeids- en loonvoorwaarden uit de sterke sectoren straks ook voor hen zal gelden. Zij spelen eigenlijk de kaart van de syndicale solidariteit. De paradox is nu dat de invloed op de samenstelling van de eisenpakketten -vooral in het ABVV- omgekeerd evenredig lijkt te zijn met het belang dat er wordt gehecht aan de inhoud van een centraal akkoord : de kleine centrales, die hopen op een akkoord en er ook het meest de vruchten van plukken, hebben immers de minste invloed op de eisenprogramma's. (bh)

Het idee voor de tentoonstelling "China, Hemel en Aarde" is verleden jaar ontstaan in kringen van het China-Europa Instituut van de Katholieke Universiteit Leuven. De expositie moest als het ware het hoogtepunt vormen van de feestelijkheden rond de vierhonderd jaar geleden in China overleden jezuiet Ferdinand Verbiest, de Pittemenaar die een belangrijke machtspositie wist te verwerven binnen de administratie van de toen in China aan de macht zijnde Manchus.

Visitekaartje

Al snel bleek dat dit instituut, onder leiding van directeur en scheutist Jerome Heyndrickx en vice-directeur en Standardjournalist Marcel Van Nieuwenborgh, niet in staat was om een dergelijk project tot een goed einde te brengen. Heyndrickx verdween en werd als directeur vervangen door professor Paul Van De Meerssche. Een man die reeds een boek schreef over zowel Japan als China. Verder werden de slechte contacten met de afdeling sinologie van de KUL onder leiding van professor Ulrich Libbrecht verbeterd en ging men samenwerking zoeken met de Britten Joseph Needham en zijn naaste medewerker Colin Ronan. Joseph Needham wordt in de Chinese wereld en uiteraard ook daarbuiten, beschouwd als dé autoriteit op het gebied van de geschiedenis der Chinese wetenschap. Bezoeken van deze Brit aan Peking of Taiwan worden steeds in de lokale pers vermeld. Het is dankzij dit visitekaartje dat de Vlaamse organisatoren bij hun contacten met China zelden tegen gesloten deuren botsten. Wat niet wil zeggen dat de Chinezen geen moeilijkheden maakten en op financieel vlak weinig veeleisend waren. De hulp van het Commissariaat-Generaal voor Internationale Samenwerking zorgde voor het verder vlot verloop van de organisatie van deze tentoonstelling. Wel bleek de medewerking met de musea aan het Jubelpark niet altijd soepel te lopen. Zo ging het uitlenen van sommige stukken, waaronder het brons, zeker niet probleemloos. Dit terwijl de tentoonstelling in hun gebouwen plaatsheeft.

Chinees vernuft

De expositie bereikt een zeer hoog peil en is een aanrader voor ieder die meer wil weten over de wijze waarop ver van elkaar gelegen culturen indirect en direct elkaar beïnvloeden. Het toont een hele serie uitingen van Chinees vernuft zoals het buskruit, het gareel, het gieten van me-

KRONIEK

De China-tentoonstelling in het Jubelpark te Brussel

Remedie tegen Euro-centrisme

De tentoonstelling die nu loopt in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel is gewijd aan de Chinese wetenschap. De tentoonstelling mikt vooral op een schoolpubliek. Zoals de lessen geschiedenis het in de scholen zelden wagen te raken aan de hedendaagse periode, sluit de tentoonstelling haar overzicht af in de 16de eeuw.

talen, het maken van zijde, weven, drukken en het maken van porselein. Zaken waarmee de Chinese beschaving de andere voornamelijk culturen in de wereld zoals de Europese, de Arabische en de Indische heeft geïnspireerd. Het bewijs wordt geleverd -voor zover dat nog nodig was- hoezeer het vroeger op school ingelepeld Eurocentrisme fout zat.

De tentoonstelling eindigt met de komst naar China van Europese zakenlui, militairen en jezuiten in de zestiende eeuw. Europa beleefde op dat ogenblik de renaissance waardoor het economisch en wetenschappelijk een grote sprong voorwaarts maakte en China, gebukt onder de heerschappij van zijn loodzware bureaucratie, ter plaatse bleef trappelen. De accumulatie van het kapitaal, afkomstig uit de landbouw en de nijverheid, werd in Europa op een voor de industriële ontwikkeling effectievere wijze gebruikt dan in China. Terwijl in Europa zakenlui en nijveraars stilaan de maatschappij beheersten, bleven zij in China gewantrouwd en veracht. De komst van jezuiten als Ad-dam Schall en Ferdinand Verbiest maakte de Chinese elite duidelijk dat zij hun hegemonie op wetenschappelijk gebied hadden verloren ten voordele van Europa. Een voorsprong die in een later stadium zou omgezet worden in militaire veroveringen ten nadele van het Chinese rijk.

Schoonheidsfoutjes

Ondanks de hoge kwaliteit zijn er toch enkele schoonheidsfoutjes op de tentoonstelling aan te merken. Zo is het spijtig dat men bewust de Chinese realisaties op geneeskundig gebied buiten beschouwing heeft gelaten. Verder zijn sommige belangrijke stukken, zoals de maquettes van Chinese vaartuigen, weinig zichtbaar opgesteld. Opgemerkt dient ook te worden dat het museum zelf dringend aan een schoonmaakbeurt toe is. De toestand is soms zeer bedroevend en verlangt naar een ingreep van minister van binnenlandse zaken Louis Tobback die verantwoordelijk is voor onze nationale culturele instellingen. De grootste flaters staan echter in de catalogus. Zo is het kanon dat op pagina 419 is afgebeeld niet het zogenaamde Verbiestkanon dat op de tentoonstelling te bezichtigen is. Verder is de tekening onderaan pagina 427 zeker geen armillairsfeer en is de gravure op de volgende pagina eveneens verkeerd. Het voorgestelde punt boven de aardbol is namelijk niet het zenit. Fouten die verklaard worden door de grote haast en het gebrek aan coördinatie bij het samenstellen van de overigens interessante catalogus.

Massagebeuren

Wat bij deze tentoonstelling natuurlijk opvalt is het sterk educatief karakter ervan. Speciale aandacht werd besteed aan het lokken van scholen door middel van allerlei lespakketten. Het feit dat er regelmatig ook Chinese ambachtslui hun vaardigheden op het gebied van onder andere papiermaken, zijde spinnen en weven ter plaatse tonen, maakt deze expositie ietwat spectaculair; wat de massa, die deze tentoonstelling ongetwijfeld gaat bezoeken, zeker zal aanspreken. Het is trouwens opmerkelijk hoezeer tentoonstellingen als deze geëvolueerd zijn van een elitair gebeuren, goed voor wetenschappers, sinologen en hun aanhang, naar een massagebeuren waar honderdduizenden Belgen en Nederlanders hun portie cultuur komen kopen.

Willy Van Damme

De tentoonstelling "China Hemel en Aarde" is te bezichtigen in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis in het Jubelpark te Brussel (metrostation Merode) tot 16 januari, behalve maandag dagelijks van 10 tot 17 uur, op woensdag tot 22 uur. Toegangsprijs is 180 F; CJP, 65+ en studenten betalen 130 F; schoolgroepen 75 F. De catalogus kost 950 F. Speciale trein + metro + tentoonstellingstariieven zijn verkrijgbaar bij de NMBS.

Een fotograaf

Johan M. Swinnen, fotograaf, docent en kunstcriticus, bezocht onlangs de Volksrepubliek China in het kader van een door de Louis-Paul Boonkring georganiseerde reis met als thema "Het Chinese cultuur-beleid en het politiserend vormingswerk". Gedurende drie weken reisde hij met

In bijgaande portfolio portretteert Swinnen zijn kijk op het dagelijks leven in de Volksrepubliek. Het is niet zo maar een registratie van een toestand. Het typische "voor-achter-grond-contrast" is hier een voorbeeld van. Het maakt zijn werk zeer picturaal. Soms valt het abstract te bekijken als een vlekenspel tussen licht en donker, tussen ver en dicht, waartussen een net van relaties ontstaat. Hoewel elke foto ook een fototheorie impliceert, namelijk iets over de fotografie zegt, kan men het werk van Swinnen toch moeilijk indelen. Hij houdt teveel van de praktijk van het fotograferen om conceptueel bezig te zijn. We kunnen zeggen dat zijn fotografie beschrijvend is, esthetisch evaluerend en interpretatief. Men ziet vriendelijke koppels met goede relaties tussen jong en oud. De Chinees heeft ook bewondering voor zijn land: de

Van boven naar onder :

Wang-Chou. Op de binnenkoer van een landelijk cultuurcomplex.

Op de Yangtse tussen Chongqing en Yichang, kijkend naar een van "The Three Gorges".

Wuhan. In het kleuterklasje.

in China

allerlei transportmiddelen als vliegtuig, boot, trein, autocar, auto en fietstaxi kriskras door het land. Swinnen bezocht steden als Peking, Xi'an, Chengdu, Chongqing en Wuhan maar ook kleine plattelandsdorpjes toetste hij op hun "culturele" waarde en eigenheid.

figuren op de foto's van Swinnen kijken aandachtig naar de natuur en de oude cultuur van China. China is een land met toekomst. Dat wordt gesymboliseerd door lerende en spelende kinderen. Evenals door noest werkende volwassenen.

Johan M. Swinnen heeft dit zoeken naar een evenwicht tussen innerlijk en uiterlijk, als een spel tussen verbergen en beklemtonen, met zijn Nikoncamera willen accentueren.

In juni van dit jaar waren Swinnens werken geëxposeerd in de Galerie Y' van de VUB. In augustus werden de foto's geselecteerd voor de expositie "China through foreigners' eyes" in de Stedelijke Kunstgalerij te Peking. Tijdens de maand januari 1989 zal een selectie te zien zijn in het Cultureel Centrum te Hasselt.

(mk)

Van boven naar onder :

Huaqing-Poel. In de buurt van de warmwaterbronnen van Xi'an.

Peking. Aan de Grote Chinese Muur.

Chongqing. Panda in de zoo.

DE TOESTANDEN VAN
LOUIS PAUL BOON

Roode Aarde

LOUIS PAUL BOON heeft, deels "omde-boterham" en deels uit idealisme, als free-lance journalist in heel wat progressieve tijdschriften geschreven. Naast zijn bijdragen in "De Vlaamse Gids", het "Nieuw Vlaams tijdschrift", "Parool" en "Zondagspost" is vooral zijn medewerking bekend aan de "Rode Vaan", "Front" (het weekblad van de weerstandsgroepering "Onafhankelijkheidsfront") en de "Vooruit". Minder bekend is dat Boon ook ooit zelf met een tijdschrift heeft willen starten. Het zou naar zijn zeggen een "Vlaams Kommunistisch Tijdschrift voor Kunst, Letteren, Politiek, Wetenschap, Economie en Staathuishoudkunde" worden. In 1945 maakte Boon een project voor een dergelijk (veertiendaags) tijdschrift dat hij de naam "Roode Aarde" meegaf. Het manuscript van dat project is bij Bert Van Hoorick beland, die het in 1983 in het eerste jaarboek van het Boongenootschap liet afdrucken. Het tijdschrift zelf is er nooit gekomen, toch loont het de moeite eens te kijken hoe Boon zich 43 jaar geleden een progressief tijdschrift voorstelde. "Ruim, vrij, nieuw en durvend", zo begon hij zijn omschrijving van hoe de Roode Aarde er diende uit te zien. "Niet een streng kommunistisch dogma, maar breed, zoodat het zich richt naar alle intelektueelen; zoodat het tijdschrift als het ware een schoot vormt waarin vrijdenkende, linksgeoriënteerde elementen nader tot het kommunisme gebracht worden; zoodat ook de Vlaamse kommunisten zelf een brederen geest krijgen". Met andere woorden, Boon verwachtte van zijn tijdschrift een effect in twee richtingen: de intellectuelen "communistic" maken én de communisten "intellectu-eler"...

Vrije polemiek

Voor een dergelijke onderneming wou hij beroep doen op "schrijvers, dichters, doktoren, professoren, politiciers en wetenschappers" die communistisch sympathisant of uiterst links georiënteerd

Indien Louis Paul Boon vandaag nog leefde en schreef, aan welk weekblad zou hij dan meewerken? Luk Van Langenhove denkt dat het "Toestanden" zou zijn.

waren. Maar, onder het motto "de rechte man op de rechte plaats", stond hij erop alleen "de besten onder hen" als medewerker aan te trekken.

De vrije polemiek was voor LOUIS PAUL BOON essentieel. Zo voorzag hij een bladzijde waar "andersdenkenden" hun mening konden vooropzetten. Op de bladzijde daarnaast zou dan door een "bevoegd politieker" geantwoord worden met wat Boon "onze mening" noemde. Op de laatste bladzijde voorzag hij humor onder de titel "gun de anderen ook eens wat lolligs". Het zou humor van andersdenkenden worden: "Hoe men in de dagbladen, boeken en tijdschriften de Kommunistische Partij ziet; vooral uit de Duitse bladen, uit de bladen van binst den oorlog; spotprenten van de Nazi's ten onzend (Russen met brede kaken en mes tusschen de tanden waar bloed afdruipt)".

Cultuur

Wat de inhoud betreft voorzag Boon in de eerste plaats een ruime behandeling voor cultuur. Elk nummer zou een afbeelding van een kunstfoto of ander kunstwerk bevatten, waarbij telkens het leven en werk van de betrokken beeldende kunstenaar zou belicht worden. Eén bladzijde zou aan film besteed zijn ("Zoo weinig mogelijk commerciële film, tenware om er kritiek op uit te brengen"). Klassieke en moderne muziek zouden beiden behandeld worden (zonder "elkander af te breken"). Ook letterkunde kreeg een ruime plaats, met opname van scheppend werk van onbekende auteurs. Dat laatste omdat "het een voordeel is voor de partij dat zij nieuwe schrijvers kweekt".

Over de politieke rubrieken was Boon bijzonder kort. "Ze", zo schreef hij,

"ontsnappen aan mijne speciale bevoegdheid". Toch valt op dat hij niet alleen politiek en economie aan bod wou laten komen maar ook wetenschap (Freud, Einstein) en zelfs ("waarom niet?") godsdienst en wijsbegeerte.

Zoals gezegd is het Roode Aarde-project er nooit gekomen. Het is me niet bekend in hoeverre Boon stappen heeft gezet om zijn project te realiseren. Enkele maanden na het concept belandde Boon als journalist bij de "Roode Vaan" en inmiddels had het tijdschrift "Zondagspost" het licht gezien. Ook dat tijdschrift was gericht op politiek en cultuur en Boon werkte vanaf het nulnummer mee. De medewerkerslijst van "Zondagspost" telde trouwens heel wat namen die toen of later politiek of cultureel een rol gespeeld hebben: Achilles van Acker, Piet van Aken, Nic Bal, Henri Fayat, Hubert Lampo, Richard Minne...

Monument

Dit alles om maar te zeggen dat indien Boon nog leefde, hij zich wellicht thuis zou gevoeld hebben bij Toestanden, als medewerker en misschien zelfs als aandeelhouder. Maar helaas Boontje is al negen jaar dood en zijn monument is er nog altijd niet gekomen. Meer zelfs, hier en daar poogt men het monument Boon af te breken. Zoals Herwig Leus die in 1986 aan Jef Coeck in De Morgen verklaarde dat Boon kleinburgerlijke trekjes had en zich niet echt thuis voelde in linkse kringen ("Uit zijn werk blijkt nergens dat hij socialist of Marxist is geweest"). Spijtig genoeg heeft Leus na zijn Focus in De Morgen er het zwijgen toegeedaan. Nadat hij eerst mondeling had toegestemd zijn opvattingen te verdedigen tijdens een symposium dat in 1987 aan de VUB doorging (onder de titel: "Het werk van LOUIS PAUL BOON, tussen socialisme en nihilisme?"), deelde hij later aan de secretaris van het Boon Genootschap mede dat hij geen lezing wenste te houden. Een spijtige zaak voor de polemiek.

Luk Van Langenhove

RTBF valt in commerciële hinderlaag

De RTBF, de Franstalige tegenhanger van de BRT, heeft sinds zeer lang zijn monopolie als openbare dienst verloren en nam de gewoonte aan te leven met concurrenten als RTL en de Franse zenders. Met correcte spelregels had die concurrentie een positieve invloed kunnen hebben op deze instelling, die vastge-roest zit in het Belgische systeem: controle van de grote partijen over de redacties, bureaucratie, gebrek aan verantwoordelijkheidszinenz.

In 1985 en '86 vonden twee belangrijke gebeurtenissen plaats, die de toekomst van de RTBF zouden bepalen. Ten eerste verving neo-socialist Robert Stéphane de grote culturele denker Robert Wangermée als administrateur-generaal. Stéphane wilde van de RTBF een dynamisch bedrijf maken, de eigen producties stimuleren, het verschil in produktiviteit tussen de openbare dienst en de privé-sector wegwerken. Met een fijne neus voor programmatie slaagde hij ontegensprekelijk in van de RTBF de meest bekeken zender te maken.

Ten tweede wilde de executieve van de Franstalige Gemeenschap, onder de leiding van de liberaal Monfils, voor een lange periode een ongeschikte verdeling van de financiële middelen opleggen: een

monopolie op de reclame voor de privé-sector (RTL) en een openbare toelage voor de RTBF, die ondanks alles toch de niet-commerciële reclame mocht behouden en de toestemming kreeg om daarvoor een reclameregime als filiaal op te richten.

Ondertussen liberaliseerde de Franse rechterzijde de audio-visuele sector bij onze zuiderburen: "la Cinq" vroeg haar erkenning aan en TF1 wilde zijn publiciteitsinkomsten verhogen door ook op het Belgische publiek te mikken. Het liberalisme keerde zich tegen zichzelf, vermits buitenlandse geliberaliseerde zenders het liberale Belgisch-Francofone TV-station wilden beconcurreren. RTL bleef ondertussen slechte programma's met populaire programma's en informatie met slechte show verwarren en slokte zo de

enorme middelen op die haar door de politieke overheid als op een gouden blaadje waren aangeboden. De executieve hielp daarbij en toonde zich van haar meest protectionistische zijde. Zelfs in de reclamewereld begon men zijn beklag te maken over de onvoldoende kijkcijfers en de te hoge tarieven van de Luxemburgse zender met Belgisch etiket.

De RTBF verzorgde van zijn kant in '87-'88 een vrij geslaagde programmatie, maar bleef op zoek gaan naar financiële middelen. Zo klopte de openbare dienst aan bij steeds meer eisende sponsors. Sinds de jongste parlementsverkiezingen en de communautarisering van de commerciële publiciteit, begint de RTBF zich haast te gedragen als een commerciële omroep. Meer en meer RTBF-produktieleiders onderhandelen over de zendtijd met opdringerige adverteerders. De programma's worden gestoord door ongecontroleerde boodschappen van economische agenten. Eigenaardig toch. Net op het ogenblik dat de openbare dienst bewezen heeft populair te kunnen zijn op basis van kwaliteit en originaliteit, laat hij zich verleiden om tegen elke prijs zijn zendtijd te verkopen, valt hij in de commerciële hinderlaag.

Anne-Marie Pirlot

Rita Lacres

Het oog van fotorecensent Johan De Vos. Sint Niklaas, 1988.

Debat over "onderbroken" evolutie 65 miljoen jaar geleden

Stierven de dinosaurussen stilletjes uit in een traag veranderende wereld waar ze hun ecologische nis niet meer terugvonden, of waren ze het slachtoffer van een zeldzame kosmische ramp? Om het met Sherlock Holmes te zeggen: vielen ze of kregen ze een duw? Een onlangs gehouden conferentie in Oxford liet zowel "catastrofisten" als "gradualisten" aan het woord.

Het debat draait niet enkel rond het lot van de grote reptielen. De overgang van de geologische krijtperiode naar de tertiaire (de K/T-grens) is gekenmerkt door een radicale breuk in de fossielenstamboom, waaruit blijkt dat duizenden soorten dit tijdperk niet overleefden. Traditioneel wordt aangenomen dat een opstapeling van veranderingen in de fysische omgeving geleid heeft tot een wereld waaraan die duizenden soorten niet meer waren aangepast.

Meteoriet?

Walter Alvarez schudde deze traditionele visie dooreen in 1979, toen hij in een Italiaanse kleilaag van de K/T-grens teveel iridium vond. Iridium is een zeer zeldzaam element in de aardkorst, maar komt veel vaker voor in meteorieten. Alvarez en zijn ploeg stelden zich voor dat het einde van de krijtperiode een wereldramp inhield, die in één klap werd veroorzaakt door een reuzegrote meteoriet. Het iridium in de K/T-grens zou het resultaat zijn van de impact en verpulvering hiervan en van de daaropvolgende wereldwijde stofwolk.

Geologen zijn in het algemeen geen liefhebbers van kortstondige fenomenen en Alvarez' idee was niet onmiddellijk populair, hoewel het wel andere mensen heeft aangezet om ook op zoek te gaan naar het iridiumgehalte van de K/T-grens. Alvarez zei op de conferentie in Oxford dat er nu in de wereld meer dan 80 plaatsen zijn waar een abnormaal hoge concentratie van iridium in de bodemlaag van de K/T-grens werd gevonden.

Bevestiging van de "catastrofe" vindt Alvarez ook in de aanwezigheid in de K/T-grenslaag van kwartsdeeltjes met microscopische strepen, die enkel ontstaan

Je maakt je misschien minder zorgen om de dinosaurussen dan om de andere Russen, maar toch discussiëren geologen, astronomen en paleobiologen al 8 jaar over wat 65 miljoen jaar geleden in die beesten hun keel is blijven steken, zodat ze van de aardbol verdwenen.

DINOSAURUSSEN STIERVEN AAN CHRONISCHE HOOFDPIJN

wanneer kwarts aan een zeer hoge druk wordt blootgesteld. Deze komen namelijk anders enkel voor in impactkraters, hagedrukexperimenten in laboratoria en in het kembom-testgebied van Nevada.

Naast geologen zijn er ook astronomen op zoek gegaan naar een mogelijke bevestiging van dit catastrofescenario. Twee ervan, Bill Napier (Edinburgh) en Victor Clube (Oxford), menen een cyclus van 15 miljoen jaar ontdekt te hebben in zowel impactkraters als vulkanische activiteit en magnetische wijzigingen van de aarde. Clube denkt dat de meteorieten afkomstig kunnen zijn van een periodiek gestoorde kometenwolk rond ons zonnestelsel. Twee andere astronomen zijn het hiermee oneens. Mark Bailey (Manchester) vindt dat er niet genoeg kometen in de wolk zijn. Arnold Wolfendale vindt dat er in de laatste 60 miljoen jaar geen storing van de

wolk is geweest, terwijl er toch in die periode twee duidelijke breuken in de fossielstamboom herkenbaar zijn.

Bosbrand?

Astronomen dragen op deze manier misschien weinig bij, maar geologen hebben wel andere indicaties voor een rampzalige impact gevonden. Ed Anders (Chicago) heeft onlangs grote hoeveelheden roet gevonden in de kleilaag van de K/T-grens, wat volgens hem zou wijzen op een wereldwijde bosbrand. Extrapolaties van zijn analyse geven een totale hoeveelheid roet die overeenkomt met 7% van de huidige biomassa van de aarde. Mochten zijn schattingen bevestigd worden, zou dit één rampzalig element meer toevoegen aan Alvarez' scenario van een wereldwijde stofwolk.

Een andere bevestiging van Alvarez' impacttheorie, hoewel ze niet van de K/T-grens komt, is het werk van Richard Grieve (Geological Survey of Canada) in verband met de Manicouagan-krater, het spoor van een meteoriet die meer dan 200 miljoen jaar geleden insloeg. De rotsen rond deze krater hebben een gehalte aan zeldzame metalen (goud en iridium) dat verschilt van dat van de aardkorst, maar dat overeenstemt met de verhoudingen in de K/T-grens.

Een geoloog die niet in de catastrofe gelooft, is Tony Hallam (Birmingham). Volgens hem zou het hoge iridiumgehalte op de K/T-grens afkomstig kunnen zijn van vulkanen. Hij vindt het betekenisvol dat er geen iridiumconcentratie werd gevonden in de andere geologische en paleobiologische grenslagen, wat in elk geval de veralgemening van de catastrofetheorie in de weg staat. Daarenboven zijn er wel aanwijzingen voor het feit dat alle voorbeelden van massale sterfte gepaard gingen met een verlaging van de zeespiegel en een tekort aan opgeloste zuurstof in het zeewater.

Alvarez gaf in Oxford grif toe dat na 8 jaar discussie de zaak nog niet is uitgemaakt, maar hij voegde daaraan toe dat hij van discussie houdt. Op dat punt heeft hij alvast gelijk.

Frank Winter

DEBAT

In het vooruitzicht van de gemeenteraadsverkiezingen

Anti-racisme, maar hoe ?

"Gij scheidt er een schandelijk genoeg in steeds vaker kleine misdaden te plegen. Misdaden in overeenstemming met uw debiele en uw bespottelijke middelen."

Meer van dit soort scheldproza over "gemeen tuig" en "boosdoeners van vreemde herkomst" getuigen van de grofheid en cynische vijandigheid waarmee de FDF'er Lismonde in 1982 zijn campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen in Vorst voerde. Sindsdien zijn we een half decennium verder, en is openlijke racisme geen taboe meer. Bekrompen gedachten floreren en spelen in op een angstreflex bij de grote massa.

Het kabinet Martens V heeft met zijn oprotpremies en andere vreemdeling-onvriendelijke maatregelen de stemmingmakerij in de hand gewerkt. Illegaliteit, criminele vergrijpen, verkrotting, ... ja zelfs de deficitaire toestand van gemeenten werden politiek misbruikt en toegeschreven aan de migranten.

Demagogisch rechts speelt hier handig op in. Zij hanteren stereotiepe vooroordelen en onbegrip tegen migranten. De brede progressieve beweging vindt echter niet de juiste dynamiek om weerwerk te geven.

Culturen als burenen

Een belangrijke stroming in de anti-racismecampagne knoopt aan bij het project "culturen als burenen". In wijkcomités en via vormingscyclussen in volkshogescholelen gaan Belgen op verkenning naar de achtergronden van andere culturen. Verschillende cultuurpatronen worden nader toegelicht. En een beter begrip van andermans cultuur zou dan ook het samenleven tussen Belgen en migranten moeten bevorderen.

Volgens Angelo De Simone (voorzitter Gastvrij Antwerpen) moet door vorming en informatie de anti-racistische gedachte

Na de polemiek tussen "Gastvrij Antwerpen" en het "1 oktober-comité", waarover we het in "Toestanden" nr. 1 hadden, leek het nuttig om de verschillende standpunten in de anti-racistische beweging met elkaar te confronteren. Dirk Diels sprak met Angelo De Simone ("Gastvrij Antwerpen"), Toon De Pourcq (Wijkcomité Antwerpen-Zuid), Vik Lauwerier (AFF-Antwerpen) en El Souidi Houcine (8ste op de Agalev-lijst voor 9 oktober).

zo ruim mogelijk verspreid worden. *"Met onze actie willen we dat het thema wordt aangesneden in scholen, in chirogroepen, ... ja zelfs in PVV- en VU-kringen."* Daarom wordt ook een harde politieke stellingname vermeden. *"We kiezen bewust voor een positieve en niet-sloganeske aanpak, en menen dat een polarisatie niet de aangewezen weg is",* aldus De Simone.

Dit verklaart wellicht de vrees voor het ideeëngoed en de activiteiten van de militanten uit de klein-linkse partijen.

Ook Toon De Pourcq (advokaat, actief in wijkcomité Antwerpen-Zuid) is voorstander van een voorzichtige aanpak. *"Je mag de mensen niet al te vlug vastpinnen op hun racistisch gedrag. Ik heb mijn twijfels dat bijvoorbeeld een dancingsluitbater, die vreemdelingen weigert, door harde acties van ideeëngoed zal veranderen. Wat niet betekent dat hij niet kan veroordeeld worden bij wijze van preventieve aanpak."* De Pourcq meent dat wij moeten leren om het gesprek aan te gaan met andersdenkenden. Een pedagogische benadering van de racistische tendens is

hierbij essentieel. *"Daarom willen we in de wijkcomités onszelf leren testen en omgaan met vooroordelen onder meer via een rollenspel",* aldus De Pourcq.

Materiële belangen

Volgens Vik Lauwerier (Anti-Fascistisch Front Antwerpen) mag het racisme niet enkel verklaard worden vanuit de zogenaamde angst voor onbekende en vreemde culturen. Het racisme zit ingebakken in de structurele ongelijkheden van onze maatschappij, en is derhalve een politiek probleem. *"Informatie- en vormingscampagnes zijn natuurlijk niet onbelangrijk, maar lossen het probleem van huisvesting, van onderwijs, van gezondheidszorg, van positie op de arbeidsmarkt niet op. Bovendien hebben deze campagnes de verspreiding van de racistische demagogie niet belet. Het langzaam en kleinschalig werken in de diepte is een goede zaak, maar op zichzelf onvoldoende. Hét raakt de wortel van het kwaad niet."*

"Akkoord", stelt De Simone. *"Ook wij menen dat het racisme onlosmakelijk verbonden blijft met de concrete sociaal-economische omstandigheden. Daarom wilden we zoveel mogelijk organisaties van alle slag bereiken om via politieke druk een beleid inzake migranten uit te lokken. Concrete voorstellen zijn geformuleerd in een migrantenbeleidsnota van het RISO (Regionaal Instituut voor Samenlevings Opbouw)"* Onder het motto "Lotgenoten. Bondgenoten" is de strijd tegen het racisme dan ook een essentieel onderdeel van de strijd van de arbeidersbeweging. Daarom moeten de anti-racisten, volgens Lauwerier, de problemen aankaarten waarop de burgerlijke partijen geen antwoord bieden, namelijk een duidelijk sociaal-economisch alternatief. *"Kijk naar Frankrijk. Le Pen werd groot"*

na de desillusie in de "linkse meerderheid" onder Mitterrand." Ook het Vlaams Blok (VB) trekt grote groepen kiezers aan, die alle geloof in de grote politieke formaties verloren hebben. "Omdat het VB in haar folders de concrete problemen van de mensen aanpakt, en hen het gevoel geeft dat zij aandacht krijgen", aldus Toon De Pourcq. "Het VB spreekt een taal die de mensen direct benadert en geeft hen (de Belgen) opnieuw een gevoel van eigenwaarde." Op een simplistische wijze vertolkt het VB de dagdagelijkse problemen van huisvesting, werk, veiligheid op straat, ... Lauwerier koppelt hieraan dat de grote arbeidersorganisaties hun verantwoordelijkheid moeten opnemen. "De arbeidersbeweging heeft voldoende kanalen om zelf deze concrete eisen te vertolken, en desgevallend ervoor te mobiliseren. Zij moet duidelijk stelling kiezen. Maar uit schrik voor oversensibilisering en plat electoralisme reageert zij niet, en behoudt het VB vrij spel."

Overleg

Volgens El Souidi Houcine (8ste plaats Agalev Antwerpen) lenen de grote bureaucratische structuren van de vakbonden zich onvoldoende om de alledaagse problemen van de migranten te onderkennen. Bovendien ontbreekt bij vele migranten een duidelijk inzicht in de structuren van onze maatschappij. "Daarom zijn onderlinge contacten en gezamenlijk overleg in de wijkcomités veel belangrijker dan bijvoorbeeld brochures." De wijkcomités moeten de plaatselijke problemen (lawaai, ...) tussen Belgen en migranten bediscussiëren. Het daadwerkelijk samenleven van verschillende culturen, met respect voor andermans identiteit, moet hier tot ontwikkeling komen, aldus El Souidi Houcine.

Kleinschalige initiatieven van deze wijkcomités zoals straat-schoonmaakacties, "internationale buurtfeesten" zijn belangrijk, maar onvoldoende. Daarom pleit Souidi voor een nationaal coördinatiecomité dat als permanent orgaan functioneert, en de plaatselijke wijkcomités begeleidt. Deze brede coördinatie van verschillende politieke opvattingen zou dan vooral de migrantenvertegenwoordigers uit onderwijsgroepen, welzijnsorganisaties en de vakbonden

den omvatten.

"Vlaams Blok"

De anti-racismebeweging voert al een tijdje polemieken over de vraag in welke mate het spreekrecht aan fascistische partijen moet worden ontnomen.

De partijen ter linkerzijde van de SP (PvdA, SAP, KP) en ook het AFF menen dat er op geen enkel ogenblik een forum mag aangeboden worden aan anti-democratische partijen. De geschiedenis heeft voldoende bewezen, zeggen zij. Bovendien heeft de parlementaire democratie de groei van fascistische partijen niet kunnen beletten, en heeft de VB-vertegenwoordiging in raden en parlement ertoe geleid dat de grote politieke partijen hun standpunten tegenover migranten hebben "gefasciseerd".

Moet men daarom met omgekeerd fascistische methoden het spreken worden belet? Volgens Toon De Pourcq moeten we de bestaande democratische rechten en vrijheden voor ogen houden. "Een wettelijk kader om het racisme in te dijken is uiterst belangrijk, maar de vrijheid van meningsuiting moet te allen tijde worden gewaarborgd. De publikatie van racistische of fascistische ideeën is een meningsuiting; ze meteen verbieden betekent dat je een opiniedelict scheidt. De democratische

sche maatschappij moet die ideeën aankunnen. Raken aan de persvrijheid verzwakt de democratische functionering van onze maatschappij. Wel is het zo dat die ideeën moeten beoordeeld worden binnen het wettelijk kader, waaronder de toepassing van de Wet op het Racisme." Het is de vraag of de louter anti-racistische gedachte in haar uitstraling voldoende sterk is om de demagogie van rechts en fascistisch rechts te weerleggen.

El Souidi Houcine: "In een samenleving zonder klassentegenstellingen zou het mogelijk moeten zijn om met mensen zoals

er nu in het Vlaams Blok te vinden zijn, het probleem van de verschillende samenlevende culturen te bespreken en naar oplossingen te zoeken die voor iedere etnische groep aanvaardbaar en menselijk zijn. Middels haar aanvallen op de Turkse en Marokkaanse etnische minderheden in dit land, verdeelt het VB de werkers". Toch meent Souidi dat we met die mensen moeten gaan spreken. "De VB-ers zijn mijn vijanden niet, wel hun ideeën. Als democraat en als mens met rede zou ik zonder de minste aarzeling mijn bloed geven als dat het leven van ene Filip De Winter zou kunnen redden." Toch moet volgens hem de Wet op het Racisme consequent worden toegepast op die gevallen waarbij racisme kan vastgesteld worden. "Die toepassing lijkt mij belangrijker te zijn dan een gesprek met de leidende figuren van het VB."

Multiculturaliteit

Los van fascistische ideeën zoals raszuiverheid, propageert het VB een zogenaamd nieuw racismebegrip, waarbij misschien minder de nadruk komt te liggen op de minderwaardigheid van andere culturen, maar meer op het "anders-zijn", waardoor men elkaars nabijheid niet kan verdragen. Wij hebben recht op onze cultuureigenheid, zegt Filip De Winter, zoals de Marokkanen hun cultuureigenheid mogen bewaren, maar dan niet hier. Dit zogenaamde respect voor andere cultuurgewoonten geeft dan ook voor conservatief politieke regeringen de legitimatie om een vreemde-ling-repressief beleid te voeren. Elke cultuur heeft dan wel haar merites, maar dan enkel binnen haar eigen context. Cultuurvermenging is dan uit den boze. Hiertegenover stellen de anti-racisten dat de multiculturele samenleving een feit is.

"Cultuur is rijkdom", zegt Souidi. Muziek, voedsel, ideeën, dromen en hoop zijn volgens hem de essentiële elementen die onze culturen met elkaar delen.

De Simone: "Die VB-stelling is in feite een poging om hun racisme in een legaal kleedje te steken. Sedert lang is de vermenging van culturen een feit. Laat zij dan maar eens bewijzen dat samenleven met die andere culturen totaal onmogelijk is. Wij proeven nu al van de rijkdom van de multiculturaliteit."

Dirk Diels

Dag Luc Slosse,

Toen ik nog naar school ging, woedde de koningskwesie volop, en speciaal voor het opluisteren van allerlei royalistische manifestaties werd een zeskoppig schoolkoortje gevormd. Toen er daar eens iemand ziek van was, moest ik hem vervangen, maar omdat ik altijd vals zong, stond ik er enkel bij voor de symmetrie en de fraaiheid en mocht ik slechts lippen. Dat was de enige -maar dus wel effectieve- bijdrage die ik ooit heb geleverd om het Belgisch koningshuis te steunen.

Nu mijn tweede. U hebt wetenschappelijk vastgesteld dat Boudewijn een raar taaltje spreekt, en dat neemt u hem kwalijk, terwijl iedereen weet dat hij die stomme teksten niet zelf schrijft. Ze zouden waarschijnlijk nog krukkeriger zijn als hij dat wel deed. Net zomin als men een arbeider neerslaat omdat de fabrieksdirecteur een oplichter is, mag men het omgekeerde doen. Ik vind het laf Zijne Koninklijke Hoogheid aan te vallen omdat hij in een gefiguurzaagd, foutief en saai Neder-

Dueloog

Fernand Auwera

Leve de Koning

lands teksten declameert in een land waar ongeveer alle burgemeesters, ministers, parlementsleden, voorzitters, en andere woordvoerders en notabelen het kartonnen en troosteloze taaltje spreken van geboren bureaucraten, een soort bargoens

met een stijve boord, uitermate geschikt om met plechtige klanken niks te zeggen. Dat is nu eenmaal staatsietaal, het dialect van mensen voor wie alle wetten een beetje anders zijn, dus ook die van de grammatica, de taal die duidelijk maakt dat zij niet tot het gewone volk behoren. Als bij u thuis de kraan lekt en de loodgieter, na te hebben aangebeld, zou zeggen: "Mijnheer, ik ben door u dringend opgeroepen teneinde met bekwame spoed en tevens vakkundig in te grijpen in een foute technische situatie die uzelf bij gebrek aan kennis van zaken niet geheel tot eenieders tevredenheid blijkt te kunnen oplossen", zou u waarschijnlijk gaan gillen. Maar een koning moet in die stijl spreken, vind ik. Als je zo'n pleisteren kop hebt en vorst bent van een vermolmd land, dan is een met boenwas en koperpoets behandelde taal het enige correcte expressiemiddel, en dat middel hebben de tekstschrijvers van Zijne Majesteit tot hoog niveau weten te ontwikkelen. Ik wou dat het al nieuwjaar was.

Men zou het -ten onrechte- kunnen afdoen als "folklore"... Onder "hét" verstaan we dan : de oproep van onafhankelijken aan de KP, de PvdA en de SAP om

-in gezamenlijk overleg een verkiezingsprogramma op te stellen,

-kartellijsten te vormen voor de komende gemeenteraadsverkiezingen,

-afspraken te maken om de dialoog en de samenwerking verder te zetten.

Dit initiatief behoeft in feite geen "rechtvaardiging". De omvang en de kwaliteit van de respons (meer dan 700 ondertekenaars) zijn een voldoende bewijs dat er nog altijd "iets" beweegt "links van de SP".

Zelfs in 1988 bestaan er mensen die halsstarrig de overtuiging zijn toegedaan dat "marxistisch denken en handelen" noodzakelijke voorwaarden zijn om te komen tot welbepaalde fundamentele maatschappelijke veranderingen.

Een "socialistisch samenlevingsmodel" - zo wordt gesteld- is het enige realistische project (hoewel met vele varianten) dat, aan iedereen op onze aardbol, creatieve overlevingskansen kan bieden.

Zodra men erkent dat dergelijk project inderdaad een unieke noodzakelijkheid is, zou het letterlijk onmenselijk zijn het ten eeuwigden dage te blijven verschuiven naar de ene of andere "rode dageraad" in een steeds verdere, mistige toekomst.

Vandaar de "Oproep voor Linkse Eenheid".

Dit initiatief situeert zich binnen het

TRIBUNE

Staf Schmidt
(Oproep Linkse Eenheid)

No time to waste

marxistisch denken van de kleine stapjes die moeten gezet worden vooraleer een (groot) sprongetje voorwaarts kan gemaakt worden.

Een concrete afspraak tussen linkse partijen rond gemeenteraadsverkiezingen zou zo'n klein stapje kunnen zijn. Waarvoor "links" misschien de kans krijgt om uit de impasse te geraken. Waaruit misschien een sneeuwbal effect kan ontstaan waarvan het resultaat méér kan zijn dan de optelsom van de kiezers van de drie partijen afzonderlijk. En last but not least waardoor de kameraadschappelijke ideologische discussie -die evenzeer moet gevoerd worden- wellicht eindelijk productief kan worden.

Iedereen die het "linkse wereldje" van nabij volgt, weet allang dat KP en SAP dé Oproep zonder voorafgaande exclusieven positief hebben beantwoord terwijl PvdA een verbijsterend *njet* verkondigt telkens als de "trotskisten" tot samenwerking bereid zijn.

Men kan de houding van de PvdA-leiding niet zomaar naast zich neerleggen. Ten-

slotte hebben ook zij een potentieel van bewuste linkse militanten. Daarom toch enkele bedenkingen :

-hun houding tegen de SAP doet automatisch denken aan hun houding tegen de "valse KP" enige jaren terug,

-bij het tot stand komen van de Eenheidslijst Antwerpen (ELA) tijdens de vorige gemeenteraadsverkiezingen waren de "trotskisten" geen breekpunt voor PvdA doch enkel de niet-medewerking van Agalev,

-de bladzijden lange analyses in "Solidair" van Ludo Martens hebben in feite (bewust ?) een totaal ander thema voor ogen dan dat van dé Oproep. Hij heeft het steeds over de herprofilering en de verruiming van de enige zaligmakende voorhoedepartij die -in zijn ogen- alleen maar de PvdA kan zijn. Wij hebben het over praktische afspraken rond gemeenteraadsverkiezingen. Niets meer, maar ook niets minder.

Vandaar de (gewilde) spraakverwarring ? -de stellingname van de PvdA kan men niet anders dan "anti-marxistisch" duiden : want daardoor wordt de kans verminderd dat een consequent anti-racist én links militant (voor mijn part liefst Kris Merckx) een "tribune" veroverd in de gemeenteraad van Antwerpen.

Links bewuste mensen (dus ook PvdA-militanten en sympathisanten) zullen op 9 oktober moeten uitmaken of dit alles méér betekenis heeft dan "links gekrakeel tussen losers".

"Als andere kleuren vervagen". Met die slagzin trekt Agalev naar de gemeenteraadsverkiezingen. De bedoeling is duidelijk ; couleur locale schilderen op het grauwe doek van een vervagend politiek landschap. Of deze ecolo's ook iets kunnen wijzigen aan de compositie, is een andere zaak. Wat zijn hun perspectieven? Drie van hen legden bekentenissen af bij de schildersezal van dienst.

Even terug in de tijd. In '81 traden de groenen van Agalev en Ecolo het nationale parlement binnen. Het jaar daarop vond dit succes ook een uitdrukking bij de gemeenteraadsverkiezingen. Het ging om lijsten ingediend in 77 Vlaamse gemeenten, 63 onder de benaming Agalev, 14 onder een andere naam en/of door hen gesteund. In het arrondissement Gent-Eeklo, de thuisbasis van het huidig kamerlid Wilfried Van Durme, haalde men de gemeenteraad in Eeklo (7,1%, Gent, Evergem, Aalter en Destelbergen. Maar vooral in het arrondissement Antwerpen, waar Agalev relatief de grootste aanhang heeft (en bekende namen zoals Versteylen, Dierickx en Van Puymbroeck), scoorde de jonge partij erg goed. Op diverse plaatsen werd de 10% ruim overschreden. Slechts in één gemeente behaalden ze geen 7%, namelijk Brecht ; in alle andere gevallen waar de partij opkwam in het Antwerpse arrondissement, verwierf ze dan ook zetels. Over heel Vlaanderen werden in totaal 61 raadsmandaten binnengereven : 44 Agalev, 17 aanverwante.

Politici en sociologen hebben sindsdien vooral met verbazing gekeken naar de opgang van dit merkwaardig fenomeen ; in '84 stuurden de nieuwkomers Paul Staes naar Straatsburg, in '85 en '87 breidde de parlementaire fractie zich gevoelig uit. Nu er opnieuw lokale raden worden verkozen, heerst er een zegezeke euforie in de groene gelederen. In eerste instantie omdat de plaatselijke kerntenen erin geslaagd zijn in meer dan dubbel zoveel gemeenten met een lijst op te komen (154 namelijk, waarvan 138 op naam van Agalev en 16 aanverwante). Dat deze verdubbeling zich niet automatisch vertaalt in het aandeel van de stemmen in Vlaanderen, houdt zeker verband met het feit dat in '82 reeds werd

Agalev in de gemeenteraad
(1982-1988)

Veel ideeën en een beetje macht

GROENEN IN DE
GEMEENTERAAD...

meegedongen in de meeste grote steden. De nieuwe lijsten situeren zich hoofdzakelijk in kleinere gemeenten. Maar in de tweede plaats zijn er de bijzonder gunstige opiniepeilingen, waarbij het wel lijkt of de ecologen probleemloos op voorhand champagne mogen bestellen. Toch blijven er heel wat kritische vragen open. Een poging tot antwoord kwam van Luc Lemiengre (Gents gemeenteraadslid), Frida Van Goethem (Beveren, idem) en Bert Van Thienen (schepen in Meise, bevoegd voor -houd u vast- ruimtelijke ordening, leefmilieu, inspraak en informatie, cultuur, ontwikkelingssamenwerking).

Denk globaal...

De ecologen kennen momenteel opvallende internationale successen. Ze opereren onder het motto "denk globaal, handel lokaal". Is het niet frustrerend universeel te denken en lokaal machteloos te moeten toezien ?

Frida Van Goethem : Toegegeven, in feite zijn we machteloos. Maar we kijken niet machteloos toe. Het gaat om onze ideeën. Op zich zijn die al heel belangrijk. Gelukkig staan we er ook niet alleen voor in de strijd. We worden door een pak mensen gesteund, we hebben een achterban bij tal van basisgroepen en sociale bewegingen. Zoniet hielden wij het niet vol !

Wat heeft men aan fraaie ideeën als ze niet of nauwelijks in de praktijk kunnen worden toegepast ?

Frida Van Goethem : Wij plaatsen goedgedocumenteerde punten op de agenda. Die worden dan steevast

afgewimpeld. Dat is inderdaad zeer frustrerend. Toch zien we dat een aantal van die zaken later weer worden opgenomen, soms ook gerealiseerd. Maar het is vooral in de commissies dat het ons lukt groene ideeën door te drukken. Dat anderen met de pluimen gaan lopen, is van minder belang. Zo bekeken zitten we daar toch niet niks te doen.

Luc Lemiengre : Mijn ervaring is dat de confrontatie van ideeën zeer belangrijk is. Beleids mensen denken meestal zeer fragmentair. Wij plaatsen ze voor een globale visie. Zo koppelen we bijvoorbeeld de verkeersproblematiek aan de ruimtelijke ordening. In Gent willen wij het autoverkeer in de binnenstad ontmoedigen. Welnu, er kunnen parallelle belangen ontstaan met bepaalde middenstandsgroepen. Waarom niet ?

...handel lokaal

Het lussenplan dat in Gent werd ingevoerd, is na korte tijd weer afgeschaft. Misschien was het zo'n "concrete utopie", om een modieuze uitdrukking onder ecologen te gebruiken. Heeft het wel zin om in woonwijken aan straatherinrichting te doen met het oog op langzaam verkeer ? Veel traagrijdende auto's en navenante luchtvervuiling zijn het resultaat. Terwijl er structureel niets wordt opgelost ; dat kan ook moeilijk op gemeentelijk niveau...

Luc Lemiengre : Ik vind dat je de rol van de gemeenten in die problematiek niet mag onderschatten. Het gaat trouwens niet alleen om wie er aan de macht is. Ik zou niet weten of het lussenplan in Gent meer kans had gemaakt met een CVP-SP-coalitie dan met de huidige CVP-PVV. Wij werken immers niet enkel naar de huidige politieke stellingen toe, maar ook en vooral naar de maatschappelijke groepen en bewegingen. In Gent is er gemobiliseerd bij de voetgangersbeweging, de verenigingen voor het openbaar vervoer, de middenstand, de fietsersbonden... In die mate heeft het ook zin. Want een politiek akkoord forceren tegen de bewoners in kunnen we niet, willen we niet. Precies op lokaal niveau zijn een aantal zaken gemakkelijker te regelen dan nationaal. Het is met name eenvoudiger om bondgenootschappen te sluiten en directe oplossingen te zoeken. Ondanks de politieke én maatschappelijke confrontatie die wij aangaan, ligt onze taak er tevens in de discussie open te gooien. Zo bekeken zitten we minder in de oppositie dan wel eens wordt voorgesteld.

Bert Van Thienen : Eenmaal men in een coalitie zit, zoals in Meise het geval is,

moet men toch maar dagelijkse een antwoord weten te vinden op concrete vragen. Er moeten handtekeningen worden geplaatst. Die praktijkoplossingen zijn een opgave waar men van dag tot dag de handen mee vol heeft. Trouwens, alser hinderlijke putten zijn in hun straat, wachten de mensen geen 4 of 6 jaar tot dat opgelost is.

Wat is er in die zin zo speciaal aan Agalev? Ik zie die dagelijkse inzet evengoed van een menslievende CVP-er of een progressieve SP-er uitgaan...

Bert Van Thienen : Ik geloof niet in zo'n mensen. Ook niet op lokaal niveau. Hoewel er uitzonderingen kunnen zijn. In Zoersel bijvoorbeeld, waar de Volksunie even sterk in die richting werkt als Agalev. Toch is er een groot verschil : wij zijn niet zo electoralistisch ingesteld, het gaat ons om de feitelijke realisaties.

Stemmen halen

Geen enkele politicus die om zijn imago bekommerd is, zal publiekelijk het tegenovergestelde verklaren. U wil ons toch niet wijsmaken dat u bij deze verkiezingen niet graag veel stemmen haalt ?

Luc Lemiengre : Ik vind zoveel mogelijk stemmen halen wel belangrijk. Dat geeft meer mogelijkheden om je visie te realiseren.

Bert Van Thienen : Toch mag stemmen verwerven geen doel op zich worden. Je mag je beleid daar niet op "afstemmen". Het brengt wel eens spanningen met zich mee. Ik heb al bouwvergunningen tegengehouden, gewoon omdat ze niet mochten volgens de wet. Met spijt in het hart, want het ging over mensen die ik ken, zelfs ook over mensen die op onze partij stemmen.

Luc Lemiengre : Natuurlijk moeten we die lijn aanhouden, anders zitten we straks mee de gewestplannen te wijzigen. Misschien is dit wel het grote verschil : wij doen niet aan cliëntelisme.

Er wordt nog een ander verschil aangehaald, waar alle genodigden het blijkbaar roerend mee eens zijn. Lemiengre wijst er namelijk op dat traditionele politici geen reële inspraak of participatie dulden. Als ze beslissingsmacht moeten afstaan, blokkeren ze. Het argument is dan stevast dat ze toch verkozen zijn en dat inspraak geen eindeloos palaveren mag worden. Maar de kloof tussen woorden daad blijkt zich nog op een andere manier te manifesteren, zoals in Beveren.

Frida Van Goethem : In onze gemeente

hebben we inmiddels een goed uitgeruste milieudienst. Dat is ook als zodanig in de pers gekomen. Er is degelijke apparatuur aangekocht om metingen te verrichten. Niet alle vaststellingen krijgen echter de gevolgen die ze verdienen. Zo zijn er onwettigheden gebeurd met een afvalstort : OVAM en AROL zijn er aan te

GROENEN IN DE
GEMEENTERAAD...

pas gekomen en het stort werd verzegeld. Maar men doet gewoon verder. Hetzelfde met een beek waarin drijfmest gestort werd. Ten hoogste stelt men een P.V. op en verder wordt daar geen gevolg aan gegeven.

U verkeert dus in een onmachtpositie. Als Agalev en Ecolo door de omstandigheden bijna vanzelf groeien -door de aantrekkelijkheid van hun ideeën (?), want de steunpunten van de traditionele partijen ontberen ze- blijft u dan niet beter wachten tot u 15 of 20% haalt ? Met één of twee mensen in de gemeenteraad kan je toch maar weinig uitrichten ? Met één schepen van cultuur of milieu kan je toch het hele beleid niet omgooien ?

Bert Van Thienen : Wachten lost niets op. Daarvoor zijn bepaalde problemen te dringend. Op een paar plaatsen zijn coalities mislukt, omdat men zich niet hield aan de overeengekomen breekpunten. Dan houden wij het ook voor bekeken. Als het misloopt, moeten we het wel uitleggen aan de bevolking.

Luc Lemiengre : Wij staan klaar in Gent. Door onze groep is in de voorbije periode zeer hard gewerkt. We hebben een ernstig en uitvoerig programma met zeer concrete voorstellen. Toch, en nu vertolk ik een persoonlijk standpunt, zie ik niet alle heil komen van "breekpunten". Men kan u altijd in de zak zetten met een of andere procedure. Je zet jezelf een beetje klem op die manier. Naast de grondige dossierkennis waar ik het reeds over had, vind ik zelfvertrouwen ontzettend belangrijk. We kunnen beter een globaal bestuursakkoord nastreven met de juiste partners en vooral niet in een confrontatiemeerder-

heid stappen.

Coalities

Komen alle partijen dan in aanmerking voor een coalitie met Agalev, ook het Vlaams Blok bijvoorbeeld ?

Frida Van Goethem : Zeker niet met extreem-rechts. Zelfs voor debatten vragen wij wie aanwezig zal zijn. Bij de eerste racistische opmerking verlaten we de zaal. Zelf heb ik een tijdlang wel wat gevoeld voor Amada, ook vanwege hun inzet. Maar hun aanpak is me te agressief. Ik voel meer voor een grasmattige groei.

Bert Van Thienen : Als men ons nodig heeft, is men vaak bereid vër te gaan. Agalev-mensen zijn ook soms beter geschoold, hebben betere ideeën.

Luc Lemiengre : Klein links heeft in '82 in Gent al afgehaakt. Met het Vlaams Blok weiger ik te onderhandelen. Sinds '82 hebben we veel leergeld betaald. Op basis van ideeën, dossierkennis en vooral vertrouwen, liggen evenwel meerdere formules open. Agalev heeft wel een eigen politieke stijl.

Welke garanties heeft de burger dat jullie, eenmaal aan de macht, niet even corrupt worden als sommige anderen ?

Bert Van Thienen : Op een propere manier aan politiek doen, is heel moeilijk, maar wij houden nog vol.

Frida Van Goethem : Er zijn nog geen klachten geweest dat wij voor eigen baat werken. A propos, nu we toch het gesprek afsluiten : er is nog niets gevraagd over de vrouwenproblematiek...

Tot slot. Uit de samenstelling van de Agalev-lijsten blijkt dat de leeftijd van de kandidaten laag ligt, dat de inbreng van de vrouwen zeer groot is (ook op verkiesbare plaatsen) en hier en daar figureren gastarbeiders. Ondanks enkele moeizame en ook mislukte coalities, maken de ecologen zich op voor de intrede in diverse besturen. Dat enkele traditionele absolute meerderheden kunnen worden gebroken - in Beveren, in Ieper bijvoorbeeld - lijkt nog meer het geval dan in '82. Een trend die zeker zal gevolgd worden, net nu in Zweden geestesgenoten hun intrede hebben gemaakt in het parlement en hun inbreng in de gemeenteraden gevoelig hebben verhoogd.

Patrick Florizoone

Zolang het nog kan, beginnen we graag met enkele gelukwensen.

Paul Goossens (Mol): "Proficiat. Houd "Toestanden" staande. De toestand niet."

José Fontaine (Petit-Enghien): "Prachtig! Uw blad is prachtig. Ik heb het over de vorm: tekst en tekeningen. Dat moet je vandaag doen om de bladen, gemaakt voor "doorbladerende snelkijkers", aan te pakken. Ik schrok eerst wat van de lengte van de artikels, maar ik begrijp nu wat jullie willen doen. Volgen jullie daarin niet het Engelse voorbeeld?"

Over de lengte van de artikels is hier binnenskamers nogal wat discussie: het kamp van de korte artikels tegen dat van de lange. Misschien is enig debat daarover in deze rubriek nodig.

Vrouwenstudies.

Discussie is er ook over de stand van zaken wat de vrouwenstudies aan de universiteiten betreft.

Jeanine Lambrecht (Brussel): "De leden van het Centrum voor Vrouwenstudies van de Vrije Universiteit Brussel zijn zeer verbaasd in het artikel van Anne Grauwels in nr. 1 het volgende te vernemen: "In alle landen werden sedert een tiental jaren "Vrouwenstudies" georganiseerd behalve in België".

Vrouwenstudies worden sedert het academiejaar 86-87 zowel aan de VUB als aan de UIA (Universitaire Instelling Antwerpen) georganiseerd. "Vrouw en Samenleving" van de UIA (directeur: Prof. Dr. Mieke Van Haegendoren) en het "Centrum voor Vrouwenstudies" van de VUB (directeur: Prof. Dr. Lydia Deveene-De Pauw) hebben bovendien een NFWO-contactgroep (bij het National Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek) opgericht: "Status van de vrouw". Deze contactgroep organiseerde inmiddels reeds twee studiedagen: op 17-12-87 te Antwerpen en op 19-5-1988 te Brussel.

De auteur van het besproken artikel, Anne Grauwels, kan niet onwetend zijn van deze initiatieven, maar zwijgt erover. De schildpadden aller landen hebben derhalve ongetwijfeld een boodschap aan dit artikel, de vrouwen niet."

Gelijk heb je met de kritiek. Er zijn trouwens nog wel een paar initiatieven die noch in het artikel noch in je brief worden vermeld. Toch mag de situatie ook niet al

CONTRAPUNT

te rooskleurig worden voorgesteld. Er is bij ons weten bij al deze initiatieven geen enkel betaald personeelslid tewerkgesteld, ze steunen dus op gratis arbeid. Er is nog geen enkel onderzoekscontract vrouwenstudies gehonoreerd. Nergens worden vrouwenstudies gedoceerd in normale leergangen. De "opleiding" aan de UIA is immers een bijzondere zaterdagse lezingencyclus. Zolang het niets kost mogen vrouwen aan de universiteiten zich "vrouwenstudies" noemen. Waarachtige erkenning zou inhouden dat de "academie" ze integreert in cursussen en opleidingen en vaste structuren met personeel en onderzoek belast. Zover zijn we nog niet. Het voeren van lege titels mag niet dienen om die achterstand te omfloersen.

Danneels

Vlaanderen heeft nog een andere bron van dispuut.

Dani Leroy (Destelbergen): "Ik ben uit overtuiging abonnee geworden. Het eerste nummer staat me niet zo aan. Behalve het artikel van Frans Boenders, vond ik het grijze linkse praatjes. En in het tweede nummer vind ik het artikeltje van F. Auwera aftands gezeur. Als je linkse kritiek op de "kerk" wil geven, laat het dan a.u.b. doen door gelovigen: zij weten minstens waarover zij spreken. En hopelijk op niveau. Verder alle succes gewenst!"

J.V. (Mortsel-naam en adres bekend): "Mijn gelukwensen met de duelloog die u zo subtiel tussen christelijke en vrijzinnige progressievelingen tot stand brengt. De brief aan Danneels sterkt mij in de overtuiging dat het grote geestesrijk van "t Vrijzinnig Stad" behalve de wijsheid ook de stijl in pacht (staail ien pàcht) heeft.

Nog een suggestie, zo u wil. Een wekelijks prijsvraagje kan de actieve betrokkenheid van uw lezers bevorderen. Wat denkt u hiervan: "Wat bezit de grootste ondraaglijke lichtheid: het KV-petje van Danneels of de nostalgische pastershaat van Auwera?" "Doe geen moeite om er uit te geraken. Laat gewoon de onschuldige

hand van Morbus een winnaar aanduiden. Adé."

Laten we duidelijk wezen: Auwera schrijft hier alleen maar vrijelijk een column. Ik voel me niet geroepen om in zijn naam of die van Danneels te antwoorden. Ik kan alleen zeggen dat ik het stuk niet heb gelezen als een poging tot "entente" tussen christelijke en vrijzinnige "progressievelingen", maar als een reactie van een oud-gelovige op een boek over en met de levende kerkleider in dit land. Ik ken nog mensen vol (begrijpelijke) rancune omdat ze veel tijd nodig hadden om zich te ontdoen van het pijnlijk schuldgevoel en de retrograde moraal waarmee ze werden opgevoed en die daar respect en genoegdoening voor vragen. Dat is interessant als levensverhaal. Maatschappelijke relevantie krijgt het wanneer men ervan uitgaat dat de kerk nog steeds eenzelfde reactionaire ideologie en moraal verspreid en dat dat kwalitatief verschillend zou zijn met de "vrijzinnige" of "neutrale" opvoeding. En dat zou kunnen worden uitgemaakt in een "duelloog" met feiten en analyses. Maar dat is hier niet het werk van Auwera.

Anabolica en Pinochet

Het worden me wel de olympische spelen van de doping. Maar wat een gezeur: wat het spektakel aan die sportmensen vraagt kan toch gewoon niet op natuurlijke wijze. Niet Ben Johnson (of voorheen Delgado), maar al die journalisten die hem hebben bejubeld staan voor lul. Zij willen ons doen geloven dat de "homo sportivus" een ideaalbeeld is voor onze tanende arbeidsmoraal...ja, maar dan met de pil. Ter afronding nog een wensvraag: zou het niet mooi zijn dat er ook hier vreugdefeesten op straat worden gehouden als Pinochet dan eindelijk zou worden afgeschaft?

Ciao,
Lafargue

P.S.: Gelezen en uit de context gehaald: "Antonio Samaranch heeft het Internationaal Olympisch Comité beheerd als een bank, ik zie niet in wie hem van de troon zou stoten." (Adrien Vanden Eede - B.O.I.C.)

Pablo Sastre is niet zomaar een Bask. Hij werd 30 jaar geleden in Madrid geboren uit Madrileense ouders, ouders die de pest hadden aan Spanje en Franco. Dat bleek zo duidelijk uit de toneelstukken van vader Alfonso, dat hij meer in de cel dan thuis zat. Ook moeder Eva Forest had problemen met het gezag. Daar vond ze het volgende op : ze huurde in Madrid twee tegenover elkaar liggende huisjes, liet tussen de twee een tunnel graven, stopte die pijp vol dynamiet en zorgde voor een knal toen een altijd stipte Carrero Blanco verscheen. De gevolgen waren van die aard dat er van de minister geen vingerafdrukken meer konden worden genomen, laat staan van Eva Forest. Uit vrees dat dit kunstwerkje aan een anonieme meester zou worden toegeschreven, publiceerde Eva in '74 "Operacion OGRO", waarin ze het hoe en waarom uit de doeken deed. Vervolgens trok een toen 16-jarige Pablo Sastre door heel Europa om zijn moeder uit de gevangenis te praten. Ook daarna kwam aan dat zwerven geen einde, want na Franco sloegen hij en zijn ouders hun tenten op in het Baskenland en sloten zich aan bij de onafhankelijkheidsbeweging.

Eén en ander heeft Pablo's visie op de literatuur bepaald. Hij stelde onder andere vast dat de geëngageerde stukken van zijn

Hoek van Koeck

Weten wat je wil

vader snel hun zeggingskracht verloren. Daarentegen scoorde Alfonso een blijver met 'La Taverna Magica'. "Hierin maakt hij gebruik van magische elementen die meer een beroep doen op de verbeelding dan op het onmiddellijk herkenbare", zegt Pablo Sastre. "Voor mij een vingerwijzing om in mijn poëzie het direct politieke engagement te vermijden. Ik kies voor tijdloze beelden om dat uit te dragen. Ook mijn keuze voor het Baskisch is principieel. Ik schrijf in een taal die nog maar door 200.000 mensen actief wordt gebruikt. Statistici beweren zelfs dat ze zal verdwijnen. Mijn keuze symboliseert dan ook de functie van de dichter.

Waar vrijheid van expressie wordt onderdrukt, ontstaat vaak een zeer creatief proces om wat men op de lever heeft, in metaforen te wikkelen. In het "vrije" Westen worden schrijvers met andere uitdagingen geconfronteerd. De concurrentie met de vervlakkende Amerikaanse beeldcultuur bijvoorbeeld. Daarop hebben onze schrijvers nog altijd geen crea-

tief antwoord kunnen vinden. Wat doen ze in de plaats? Ze zeuren. Ze zeuren over een pers die onvoldoende aandacht besteedt aan literatuur en over de domme massa die niet aan de Kunst wil. Flauwe kul. Alle verhoudingen in acht genomen, wordt er in alle westerse landen royaal aandacht besteed aan die luxe-bezigheid en er wordt even veel of even weinig gelezen. Ik blijf het vreemd vinden dat het vooral dichters en experimentele schrijvers zijn die het ergst klagen over gebrek aan belangstelling en verkoop. Vreemd omdat kiezen voor literatuur ook het kiezen voor de marginaliteit is. Literatuur wil bewust maken, veranderen. Dat is in tegenspraak met een directe ruime erkenning, want als de meerderheid je zou begrijpen, zou je vanzelfsprekend geen grensverleggende functie meer hebben. Je moet weten wat je wil. Naarmate meer mensen me zeggen dat ik het bij het rechte eind heb, ga ik mijn gelijk dunner vinden. En daarom voel ik mij in mijn Baskenland zo gerust. Zelfs al zou ik hier onder lauwerkransen worden bedolven, dan zou ik nog met mijn neus op de relativiteit van mijn Baskisch Gedicht worden gedrukt. Het zal met de taal verdwijnen." Maar waarom begon ik dit verhaal alweer te vertellen? 't Wil me niet opnieuw te binnen schieten. 't Komt nog wel.

Paul Koeck

Toestanden

Zespenningenstraat 49 (b13)

1000 Brussel

tel 02/513 02 16

elke vrijdag uitgegeven

door Uitgeverij Zijdclings C.V.

directeur : Eric Corijn

hoofdredacteur : Jan Van Kerkhoven

eindredactie : Karin Pairon en Eric Goubin

redactie : Koen Dille, André Mommen,

Wim Van Rooy, Jef Vermaere,

Frank Winter.

tekenaars : GAL, Morbus, Quirit

vormgeving : Scritto

bijgestaan door een redactieraad

en een schare medewerkers

Zakelijke leiding : Koen De Visscher

jaarabonnement : 2400F - 120fl

of een permanente opdracht

van 200F - 10fl / maand

rek. nr 001-1762098-72

van Zijdclings CV

Brussel

verantwoordelijke uitgever :

Paul Eyben,

Brouwerstraat 16

3590 Hamont-Achel

Neem een abonnement

De nieuwste "Nieuwe Maand" is net uit. Die van september '88. Moet je lezen. Er staat een literair stukje van Brigitte Raskin in, onder de titel "Toestand van zaken". Deze keer heeft ze geen namen genoemd, maar wie achter de letters leest weet waarover het gaat : een bijeenkomst van Vlaamse hoofdredacteurs, die allerlei progressieve bladen vertegenwoordigen. We herkennen Koen Raes (Vlaams Marxistisch Tijdschrift), Jan Van Kerkhoven (Toestanden), Brigitte Raskin (De Nieuwe Maand), Herman De Coninck (Nieuw Wereld Tijdschrift) en Paul Goossens (De Morgen). Er is ook nog een volksvertegenwoordiger bij, die we minder goed thuisbrengen. Het zou een Agalever kunnen zijn voor het blad "De Groenen", maar in Brigittes fantasie is het misschien wel Hugo Schiltz van "Vlaanderen Morgen". Deze dame en heren werden door

een "Desk Top Publishing"-firma bijeen gebracht voor een etentje. Beneveld door spijzen en dranken, stellen zij daar de ideale redactie samen voor de ideale formule van de progressieve miljoenenkrant met een meesterlijk weekendbijlage.

Die miljoenenkrant is natuurlijk literatuur, maar Raskins stukje drukt wel de noodzaak uit van samenwerking tussen de verschillende progressieve bladen in Vlaanderen.

Toen je deze aankondiging in "Toestanden" begon te lezen, dacht je misschien dat het een oproep was om je te abonneren op "De Nieuwe Maand". Wel nee. Dit is een oproep om je op DE Vlaamse progressieve bladen te abonneren. Heb je een dagblad nodig, neem dan een abonnement op "De Morgen". Wil je een weekblad, aboneer je dan op "Toestanden", enz., enz.

Bij "Toestanden" kost een abonnement in 1988 precies 1.988 F. Te storten op rekeningnummer 001-1762098-72 van "Zijdclings" CV te Brussel.

Toestanden 3

progressief en pluralistisch weekblad

INHOUD

"Toestanden" is niet alleen een blad dat evenveel aandacht heeft voor politiek als voor cultuur. Deze week is "Toestanden" ook :

Sociaal

Jef Vermaere heeft het op p. 3 en 4 over de statuten van arbeiders en bedienden naar aanleiding van een reeks voorstellen van professor-senator Blanpain. Bob Hancké ging de bezetters van het bedrijf BREC een bezoek brengen (p. 4) en schreef ook een heel dossier over de aan de gang zijnde onderhandelingen voor een nieuwe interprofessioneel akkoord (p. 15-18)

Anti-racistisch

"Toestanden" 3 is ook anti-racistisch. In zijn "Standpunt" op p. 2 neemt Koen Dille de organisatoren van de 1 oktober-betoging te Antwerpen op de korrel. Dirk Diels had een gesprek over hoe de anti-racistische strijd best gevoerd wordt, met vertegenwoordigers van "Gastvrij Antwerpen", een wijkcomité, het Anti-fascistisch Front en een Agalev-kandidaat (p. 25-26)

Chinees

"Toestanden" is duidelijk niet weg te krijgen uit het verre Oosten. In ons eerste nummer hadden we het over Korea en Tibet. In nr. 2 was Japan aan de beurt en nu gaat het over China : een bespreking van de China-tentoonstelling op p. 19 en een fotoreportage van Johan M. Swinnen op p. 20-21.

Het Laatste Woord

